

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

ŠTEV.—NO. 812.

CHICAGO, ILL., 5. aprila (APRIL 5th), 1923.

LETO—VOL. XVIII.

Upravištvo (Office) 2629 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2964.

SMRTNE OBSODBE.

Smrtne obsodbe, vojna, podjarmljenja, zatiranja, izkoriščanja, linčanja, okrutnosti v karkršnikoli obliki, so ostanki barbarizma. Ti ostanki divjastva in brutalne justice izginijo, kadar postane človeštvo zrelo za človeško civilizacijo.

Socialisti so od nekdanj obsojali smrtne obsodbe. Dokazano je, da se z justičnimi umori ne more omejiti zločinskih dejanj. Z morilnimi orgijami se ni moglo preprečiti širjenje te ali one religije, ne zatreti upornih gibanj. S terorizmom se je eno ali drugo lahko omejilo, lahko se ga je udušilo, toda samo začasno, ako je imelo v sebi pogoje za življenje.

Na svetu se je veliko morilo in se mori danes. Delavce se tira z napornimi deli v nezdravih krajih v prerani grob. Tudi to so umori. Sredstev, da bi si mogli pojačati svoje fizične moči, nimajo in tako hirajo stotisoči v svojih najboljših letih v vseh krajih sveta. Imamo še vojne, plemenske izgrede, imamo fašizme, ku klux klane, masno justico, vislice, električne stole, plinske celice, vse za umore. In vsi, ki se zatekajo k umorom, so prepričani, da s svojimi krvavimi čini delajo uslugo pravici in dobroto človeštvu.

Socializem v takem človeštvu kakor je danes je nemogoč, tisti socializem, v katerem bo bratstvo res bratstvo in ne samo fraza, v katerem bo justica to kar bi morala biti, v katerem bo človek človek in ne civilizirana žival, ki misli samo na vojno, zatiranje in na uživanje na stroške drugih.

Socializem hoče človeka, kateremu bo človek brat, za katerega bo delal kakor zase, kateremu bo hotel koristiti kakor sebi. Kadar bodo ljudje v svojih srcih in v svojem razumu taki, zavlada družba narodov. Masna justica, smrtne obsodbe, ropi, vojne, meje, šovinizmi itd., bodo izginili. Nastala bo socialistična civilizacija.

“Civilizirani” svet se danes zopet razburja, sedaj nad “barbarizmom” sovjetske Rusije, ker je njeno vrhovno sodišče obsodilo par katoliških duhovnikov na smrt. Svoječasno je vlada dala odredbo, da morajo cerkve, brez razlike kateri religiji pripadajo, izročiti zlatnine in

druge vrednote v fond za nakup živil prebivalstvu v po suši prizadetih pokrajinah. Vse cerkve so se več ali manj upirale temu dekretu. Tako so prišli pred sodišče radi sabotaže razni pravoslavni duhovniki in bili obsojeni, eni na smrt, drugi na zaporne kazni. Pravoslavna cerkev v Rusiji je bila aparat carizma in deklarizma. V zunanjem svetu nima vpliva. Njen organizem v Rusiji se je zrušil s padcem carizma. Toda ogromna večina ruskega ljudstva je ostala verna. Civilizirani svet se ni veliko zgražal nad “preganjanjem” pravoslavne duhovščine. Ko so prišli pred sodišče socialni revolucionarji in bili obsojeni na smrt, je svet vzel to mirno na znanje.

Sedaj protestira, ker so obsojeni katoliški svečeniki. Katoliški nadškof Zepliak je bil obsojen na smrt, ker se je upiral pokoriti se zakonom sovjetske Rusije, ki določajo, da se ne sme poučevati nikogar v verskih stvarih, dokler ne dopolni 18 let. Sovjetska vlada je uvedla ta zakon z motivacijo, da otroci ne znajo misliti in če se jih v mladosti prepoji z versko vzgojo, postanejo v poznejših letih težko pristopni znanstvenim naukom. Zato naj jih duhovniki uče, ako hočejo, pozneje, ko dorastejo toliko, da znajo sami misliti in razsojati. Drugi pregrešek katoliške duhovščine v Rusiji je bil v tem, da so se branili izročiti zlatnine, kot kelihe, monštrance in druge dragocenosti v fond za nakup živil bednemu ljudstvu v pokrajinah ob Volgi. Generalni vikar Budkiewicz pa je bil obdolžen tudi špijonaže v službi poljske vlade. Nadškof Zepliak je navajal v svoj zagovor, da on ni gospodar nad cerkvenim premoženjem, ampak le upravitelj, kajti vse premoženje katoliške cerkve je svojina svete stolice v Rimu in katoliška duhovščina se mora v prvi vrsti pokoriti določbam svete stolice in šele v drugi vrsti zakonom posameznih držav. Prosekutor Kriljenko je zahteval, da se obtožence vsled pregreškov kaznuje, kajti za ruske državljane morajo veljati ruski zakoni in nobeni drugi.

Katoliška cerkev predstavlja najmočnejši religijski organizem. Velike politične stranke v raznih katoliških deželah so pod njeno kontrolo. Svoj politični vpliv ima razprežen po vsem

svetu. Podpirana je od mogočnih interesov in izmed religij je ona edina, ki vzdržuje diplomatski aparat. Zato ta krik proti smrtni obsodbi dveh katoliških duhovnikov v Rusiji. Vlade so poslale protestne note, židovski rabiji so protestirali, katoliške organizacije in veliko drugih, med njimi nekaj delavskih strank.

Tudi mi smo proti smrtnim obsodbam, pa najsi bo za kogarkoli in kjerkoli. Vzeti človeku življenje je barbarizem. Rusija si ni v zadnjih časih ničesar pridobila s smrtnimi obsodbami. Umori v civilni vojni so bili razumljivi in opravičljivi. Ko so prežali na sovjetsko Rusijo številni sovražniki in prelivali kri ruskega ljudstva zato, ker so krvosesi izgubili priložnost živeti na račun trpeče mase, prirejali vpade v deželo v imenu civilizacije, v takih razmerah je sila proti sili edino sredstvo. Danes je v Rusiji mir. Kršilce zakonov se lahko pošlje v ječo, ali pa deportira. Postaviti jih ob zid in postreliti je posnemanje barbarske, kapitalistične justice.

Ruska vlada odklanja proteste. Vladam tujih držav svetuje, naj se ne umešavajo v notranje zadeve Rusije. Rusko časopisje vprašuje, od kedaj tako človekoljubje v kapitalističnih in verskih krogih. In našteva: katoliška cerkev ima na vesti tisoče in tisoče umorov. Razne vlade so na en ali drugi način pomorile milijone ljudi. Francija je nastopala brutalno proti katoliški cerkvi in v dobi preobratov je nastopala s silo proti duhovnikom. In tako dalje.

Socialisti to vemo. Borimo se zoper brutalnosti. Vodimo propagando za odpravo smrtnih kazni. Učimo ljudi, da jih napravimo za popolnejša bitja. Obsojamo umore, borimo se za odpravo sistema, ki je v največji meri odgovoren za vsa zla današnjega časa.

Rusija je vrgla ob tla predstavnike starega reda. Ni pa vrgla ob tla vseh njegovih metod. Ako so morale in še more justice kapitalističnih držav, ako je morila in bi še morila katoliška cerkev če bi prišla do diktatorske moči, bi sovjetska vlada ne smela s tem opravičevati svojih smrtnih obsodb.

Tudi ruski socialisti so pred revolucijo imeli v svojem programu odpravo smrtnih kazni. Ko so prišli na krmilo, so jo odpravili. V civilni vojni, v splošni anarhiji so jo bili prisiljeni uvesti. Kakor rečeno, bila je opravičljiva, ker je bil to v danih razmerah edini način, da se je uvedel red in vsaj deloma ostrašilo zločince in kontrarevolucionarje. Danes pa ji ni več potrebna. Ona ima priliko dati svetu dober vzgled. Trpela je, krvavela, gladovala, bila blokirana in napadena na vseh koncih in krajih, milijone njenih stanovnikov je padlo, bodisi na bojiščih, vsled lakote ali vsled bolezni, in če bi danes rekla, veliko smo trpeli in še trpimo, veliko imamo notranjih in zunanjih sovražnikov, toda kršilcem naših zakonov ne bomo jemali življenja, smrtnih kazni pri nas ni, — bi veliko pridobila.

Kakor v drugih deželah, kjer je v veljavi smrtna kazen, tako tudi v današnji Rusiji ne umore vsakega, ki je obsojen na smrt. Mnogim spremene smrtno kazen v zapor. Ampak smrtna kazen je vendar v veljavi.

Zavednim delavcem, ki se bore, da izvojujejo Rusiji priznanje, je delo vsled takih činov otežkočeno. Radi smrtni obsodbi par duhovnikov je dobilo vse, kar je novi Rusiji sovražnega, nov material v propagandi proti "krvoločnemu" boljšeizmu. Svoje krvoločnosti seveda ne vidijo.

Zavedno delavstvo se je borilo in se bori za pomiloščenje gotovih delavcev in radikalcev, ki so bili obsojeni vsled kršitve zakonov te ali one kapitalistične dežele. Eni so nedolžni, drugi so v resnici storili kako zločinsko dejanje, bodisi atentat, umor v stavkah itd. Ker smo proti smrtnim obsodbam, se borimo, da jih obvarujemo pred rabljem. Kar zahtevajo zavedni delavci, tudi komunisti, od justice drugih dežel, smejo zahtevati tudi od Rusije. Za nas nimajo protesti kapitalističnih vlad, religij in organizacij nikakega pomena. Za nas velja načelo, da hočemo napraviti iz človeštva resnično človeštvo, v katerem za ostanke barbarizma ne bo več prostora.

Izpad volitev v jugoslovansko skupščino.

V nedeljo 18. marca so se vršile volitve poslancev v narodno skupščino, o katerih pa še nimamo podrobnih podatkov. Ameriška Associated Press je poslala 20. marca ameriškemu časopisju poročilo, da je izšla iz volilnega boja najzmagovitejše Pasičeva radikalna stranka, ki je dobila 120 mandatov. Demokratska stranka, ki je v glavnem srbska stranka, je doživela občuten poraz; dobila je samo 50 mandatov. Srbski zemljoradniki so dobili 9 mandatov.

Na Hrvaškem je tudi to pot zmagovala Radičeva seljačka republikanska stranka, ki je dobila 70 mandatov.

Kako so izpadle volitve v Sloveniji, to poročilo ne pove. Neki ameriški slovenski list je pisal, da je bilo izvoljenih 40 slovenskih demokratov. Demokratje so mogli dobiti Sloveniji k večjemu le par mandatov, ne pa 40.

Komunisti, ki so dobili pri volitvah v konstituanto nad 50 mandatov in bili pozneje izključeni, so se pripravljali na sedanje volitve pod imenom "Nezavisna Radnička Partija Jugoslavije". Vlada jim je na podlagi obznan, ki je zakon podoben našim antisindikalističnim zakonom v raznih državah, stavila ovire in jim prepovedala postaviti svojo kandidatno listo. Pozneje so program vseeno objavili in izgledalo je, da bo stranki dovoljeno poseči v volilni boj, kar pa je vlada glasom nekaterih poročil

končno vseeno zabranila. Ass. Press pa poroča, da so komunisti šli v volilni boj, toda niso dobili nobenega mandata. Enak rezultat ima baje tudi republikanska stranka. Neka druga vest trdi, da je dobila radikalna stranka 116 mandatov, demokratska 45, Radičeva 68, Zemljoradniki 9 in nemška manjšina 5.

Glasom neke vesti tudi socialisti niso dobili nobenega sedeža, kar pa najbrž ni resnično.

Taka je masa: danes glasuje za komuniste, jutri za Pašiča. 85% volilcev se je udeležilo volitev, kar je razmeroma zelo veliko.

V Sloveniji je poseglo v volilni boj dvanajst strank, med njimi dve socialistične, namreč socialistična stranka Jugoslavija in socialistična stranka delovnega ljudstva. V zadnji so združeni pristaši Peričeve skupine, katero je pokrajinska organizacija SSJ izključila, in slovenski komunisti, katere je izključilo komunistično vodstvo v Belgradu, seveda šele potem, ko so že sami odstopili.

Zagrebska "Slobodna Riječ" piše, da so postali mnogi prejšnji komunistični poslanci in politiki aktivni v kapitalističnih strankah. Pod naslovom "Izdajalci delavskega razreda razkrinkani" piše: "V Sloveniji, v mariborskem okrožju kandidira na listi vladajoče velikosrbske radikalne (Pasičeve) stranke Miha Koren, doverljajši komunistični vodja in bivši komunistični poslanec terboveljskega okrožja.

"V Bosni kandidirajo na listah buržvaznih strank sledeči bivši komunisti: Ivan Kralj, Milan Perič, Jozo Matanovič, Ivo Dragič in Božo Petrovič.

"V Zagrebu je nosilec velikosrbske radikalne liste bivši goreči komunist Ivan Franič-Požezanin, ki je za svoje "revolucionarne" zasluge dobil v nagrado službo pomožnega direktorja v zagrebski železniški direkciji." List nadaljuje, kako so ti ljudje psovali socialiste z izdajalci in se slikali za brezmadežne revolucionarje.

Je že tako, da so ljudje ljudje, nekateri, ki imajo pošteno prepričanje, in drugi, katerim je prepričanje denarna listnica. Nobena stranka ni brez takih karakterjev, četudi trdi "Radnikov" Fischer, da je njihova stranka čista kakor kristal.

Sifilida najpogostejša nalezljiva bolezen.

Vse kaže na to, da je vendarle sifilida najpogostejša nalezljiva bolezen — celo med izobraženim svetom. Od 4. julija do 3. oktobra 1914. je bilo v New Yorku 25.633 ljudi, ki so imeli nalezljive bolezni, med njimi pa je bilo samo na sifilidi 6432 bolnih — torej 25% (četrtnina). Takoj za sifilido pride tuberkuloza s 3325 primeri, t. j. 21% (petino). Za njima so se vrstile: difterija, ošpice, škrlatinka itd. V nekaterih delih Ukrajine in južne Rusije je ugotovil odposlanec švicarskega Rdečega križa 80 sifilitikov na 100 prebivalcev. — Po "Zdravju".

SEMINTJA.

Drag župan. — Igra judežev. — Varljiva kampanja. — Eno samo vprašanje. — Kdo govori neresnico. — Star, vedno resničen pregovor.

Županske volitve v Chicagi so končane. Za kapitalistične interese so imele velik pomen, zato so v kampanji za svoja kandidata potrošili do dva milijona dolarjev. Socijalistični kandidat za župana sodr. Cunnea je oba nasprotnika pozival, naj povesta javnosti, kdo financira volilno kampanjo starih strank. Odgovora ni bilo in ga ne bo.

***

Delavstvo se ne zaveda važnosti volitev. Eni jih zametavajo, "ker se z volitvami ne bo nikdar ničesar doseglo", nevedna masa pa glasuje za kandidate denarnih interesov in jih izvoli. Ta masa glasuje, ne da bi vedela za koga in čemu. Razni unijski voditelji in unije v celoti so se izrekle pred volitvami za demokratskega županskega kandidata sodnika Deverja. Radi takih judežev, za katere je ime skeb še veliko prelepo, nimajo ameriški kapitalisti pred delavstvom nobenega strahu in počenjajo z njim karkoli jim drago.

***

Dogajalo se je in se dogaja, da se unijski voditelji spomnijo na socialiste le takrat, kadar jih njihovi delavski "prijatelji", katerim so pomagali do sodniških, governerskih, županskih in drugih javnih služb, preganjajo, tirajo na sodišča in izdajajo proti njim sodniške prepovedi v slučajih stavk. Tedaj so jim socialistični časopisi dobri in v uri potrebe pridejo v urade socialističnih odvetnikov da jih branijo pred "nagradnimi prijatelji". Niso vsi unijski odborniki tako prodane duše; ampak kolikor jih je, jih je preveč.

***

Kapitalistične stranke se znajo posluževati imenitnih trikov v volilnih kampanjah med neuko maso. Razni agitacijski odbori republikanske stranke so razdajali letake, v katerih so svarili pripadnike nekatoliških religij, naj ne glasujejo za demokratskega kandidata, ker je katoličan in baje tudi član organizacije Kolumbovih viteзов. Demokratje pa so pripovedovali patriotičnim Amerikancem, da je republikanski kandidat "hunske" narodnosti in pri tem igrali na strune medvojne razpaljenosti. Ta način propagande so vršili med najbolj glupo maso, toda v listih: se ga niso posluževali, ker je prebedast in preveč nizkoten.

***

Za delavca nima pomena, ali si ti član Kolumbovih vitezov ali takozvane framasonske organizacije, ki pa ni v Ameriki drugega kakor sekta ceremonijašev. Obe sti kapitalistični organizaciji, obe sti v službi privatnih interesov. Ampak ta ali oni je lahko vseeno član prve ali druge organizacije in je kljub temu lahko borec za pravice delovnega ljudstva. Za delavca je važno, katere interese braniš, ali deluješ za delavstvo ali za kapitaliste. Kdor priporoča tega in tega kandidata zato ker je katoličan, ali onega zato ker ni katoličan, ni prijatelj delavskega razreda. Za delavca je samo eno vprašanje na mestu: Ali si naš in boš delal za nas, ali pa nisi naš in boš delal za privatne interese.

Socialistična stranka v Chicagi je v zadnji volilni kampanji izvršila s svojimi malimi sredstvi ogromno vzgojevalnega dela med delavstvom. Treba pomisliti, da je ljudstvo zbegano, ker ga mešajo in varajo notranji in zunanji sovražniki, ali ako hočete, "prijatelji". V takih razmerah se je stranka lotila organizacijskega dela v tako velikem obsegu kakor že dolgo ne. Z uspehi smo v danih razmerah zadovoljni. Ampak to ne pomeni, da bomo mirovali. Mi delamo naprej.

John D. Rockefeller Jr. dobiva povprečno vsako leto \$11,946,622 dividende od svojega deleža v Standard Oil Kompaniji. Razun teh ima še druge dohodke, ki se tudi štejejo na milijone. Ako razni veliki in mali Rockefellerji glasujejo za svoje kandidate, neglede kateremu veroizpovedanju pripada ta ali oni kandidat, ako prispevajo v njihove kampanjske fonde stotisoče in milijone dolarjev, ni to nič čudnega. Stvar je iz njihovega stališča razumljiva, ker hočejo varovati svoje interese. Ni pa razumljivo, da stotisoči delavcev glasujejo za kandidate Rockefellerjev in proti svojim, postavljenim od politično organiziranega delavstva. Nam je sicer razumljivo. Ti delavci, ki postavljajo na najvišje in v najnižje urade služabnike svojih krvosov, so nevedni, ne zavedajo se svojih interesov. Torej ni druge poti, kakor da jih učimo.

G. F. Novak pri "D. S." naj se navadi računati. Lahko je reči: Ti ne znaš. Težje je reči o sebi: Jaz znam! Tudi o zgodovini delavskega gibanja med jugoslovanskim proletarijatom v Ameriki naj se pouči, predno bo pisal kake "statistične" članke. J. S. Z. ni nikdar štela preko tri tisoč članov, slovenskih, hrvatskih in srbskih skupaj. Slovenska sekcija je imela največ nekaj čez tisoč članov in ne tri tisoč, kakor pišete Vi. Sedaj jih ima nekaj manj ko sedem sto, in ne tri sto, kakor zlobno trdite. Slabo je, da jih ni bilo več in slabo je, da jih danes ni več kakor jih je. Ampak kadar se kdo zateka k številkam, jih ne sme na eni strani pretiravati za več kot sto odstotkov in na drugi zmanjšati za več kot sto od-

stotkov. Številke morajo biti take kot so. Stvari je treba opisovati jasno, ne dvoumno. Kdor ima poštene namene, se drži teh pravil; kdor jih nima, laže, obrekuje in zavija.

Glede taktike naj bi g. N. pisal rajše o obravnavi v St. Josephu. Kaj pa je pravzaprav vaša taktika? Blufanje sploh ni taktika, ampak blufanje. Kadar prizadeti zopet napiše kak članek naj v njem opiše tudi malo zgodovine "Zedinjenih Slovanov", ali kako se je že imenovala tista reč, s katero so si skušali nekateri na račun ljudstva dobiti vpliv in službe pri vladnih koritih.

Glede "merila": Pisec, ki je pisal v Proletarcu, da njihovega lista niso povečali, ampak mu spremenili samo formo in da porabijo za en sedanji list toliko papirja kakor za en iztis v prejšnji formi, je pisal resnico. Povečati list pomeni porabiti zanj več papirja, ne pa iz 16 malih strani napraviti osem velikih strani.

Pisanje "edinega delavskega lista" je povsod tam, kjer se blati socialiste in socialistično stranko tako, da prikriva ali pa zavija resnico, da jo končno spremeni v popolno laž. V kolikor se tiče trditve, da ne zajemate prav nič iz Proletarca, ste tudi v napačnem. V izdaji z dne 25. marca ste imeli članek "Čudeži enega stoletja", ki je bil priobčen v 779. št. Proletarca. Tržaško komunistično "Delo" ga je ponatisnilo in le nekatere stavke nekoliko predelalo za svoje lokalne razmere. Nato ste ga objavili vi, ker vam je ugajal. Ali hočete, da vam jih navedemo še več? Zato, ker je bila zapisana v tem listu resnična trditev, pravi "D. S.", da smo nesramni in predrzni. Kdo je torej nesramen?

Stari pregovor "O bog, varuj me mojih prijateljev, sovražnikov se bom že sam ubranil", je tudi za delavce resničen. Hijene, ki delujejo med njim v ovčjih ogrinjalih, ki se mu ližejo za prijatelje, so mu napravile tisočkrat več škode in več gorja kakor pa tisti, ki odprto nastopajo kot njegovi sovražniki. Pazite, premislite vselej, s kakimi sovražniki imate opraviti. Ko se bomo naučili boljše spoznavati, kaj se skriva pod krinkami, ne bo toliko razočaranj, toliko prevarjenih kakor jih je bilo vse čase in jih je še zmerom.

Ako si čul, da je socialistična stranka mrtva, pomeni, da je živa, ker je še tukaj. Ko bi je ne bilo, bi je nasprotniki ne proglašali za mrtvo. Kar je mrtvo in pokopano, ni nevarno. Zato se o mrtvecih navadno ne govori, še manj se jih napada.

Ljudje, ki slede agentom provokatorjem v delavskem gibanju, pokopavajo "Proletarca". Šifkartaška in klerikalna glasila ga napadajo. Prevaranti vseh kovov mečejo blato nanj. "Proletarec" se širi ravno zato, ker ga napadajo taki elementi.

Zakaj izvažata Rusija žito.

"V šestih tednih je sovjetska ruska vlada izvozila 11,000,000 ton žita v inozemstvo." — Časnikarska vest.

Sovražniki sovjetske Rusije, ki ji ne morejo odpustiti strmoglavljenja izkoriščevalcev delavskega in kmečkega ljudstva, se sedaj zgražajo nad dejstvom, da Rusija izvažata žito. Ker Rusija se vedno sprejema pomoč iz drugih dežel za svoje bedno prebivalstvo v po suši prizadetih krajih, se ta fakt zdi ljudem, ki ne poznajo razmer, nerazumljiv. Ker sovražniki Rusije to dejstvo pridno izrabljajo, da oblatijo sovjetske uradnike in rusko vlado sploh, se nam zdi vredno pojasniti, kaj so razlogi, da Rusija izvažata žito.

Posledice lakote, povzročene od suše, se v Rusiji še vedno čutijo. Da Rusija izvažata žito, kljub temu da ga ji primanjkuje za lastne potrebe, je tudi resnica. In vzrok izvažanja je v tem, da hočejo na ta način odpomoči pomanjkanju.

Predvsem potrebujejo ruski kmetje najnujnejše vprežno živino, če hočejo obdelovati polje. Ta potreba je najobčutnejša v krajih, kjer so prišli kmetje v času suše tudi ob vso živino. Toliko časa, dokler ne bo tej potrebi zadoščeno, Rusija ne bo mogla pridelovati toliko živil, kolikor jih potrebuje za prehrano svojega prebivalstva. Brez vprežne živine mužiki ne morejo pridelovati zadostno količino žita. In na nesrečo, ako se ne bo pridelalo žita čez potrebo, se vprežno živino ne bo moglo nakupiti.

Ruska vlada se je odločila preskrbeti potrebno živino, pa naj stane karkoli. Z ozirom na to prizadevanje je vlada pričela izvažati žito, da za strženo vsoto nakupi vprežne živine za pridelovalce žita. Na ta način, in edino na ta način more Rusija upati, da postavi svoje poljedelstvo na zdravo gospodarsko podlago.

Naravno je, da bodo milijoni ruskega ljudstva trpeli pomanjkanje še eno leto ali dve kot posledica te politike. Na drugi strani je vladina taktika umerjena v doglednem času prinesiti največjemu številu ruskega prebivalstva zdravo gospodarsko stanje in na ta način postaviti deželo na noge.

Sentimentalisti bodo morda nazvali ta način za brezsrčno politiko. Ampak bila taka ali taka, diktirale so jo razmere. Kadar se pomisli, da so kapitalistične države blokirale in kovale zarote zoper Rusijo, tedaj taki sentimentalni vzkliki, ki prihajajo iz njihovega tabora, niso prav nič na mestu.

Tisti, ki so pomagali Rusiji dosedaj, naj imajo v vidiku, da ona še vedno potrebuje pomoči. Ni se še otrešla neprilik in zasluži, da ji zavedni delavci po vsem svetu nudijo tudi v bodoče vso mogočo pomoč. — (*The Worker*, glasilo socialistične stranke v Pa.)

Kedaj bodo delavci razumeli.

L. Slak iz Falls Creeka, Pa., se jezi nad socialističnimi "fehtarijami" in jih primerja "farski bisagi". Svoje pismo zaključuje: "Če bi bil socializem tako fajn, bi sam izhajal in bi mu ne bilo treba zmerom prosit. Sicer je lažje prosit pa cigare pokat, kakor pa delat in kupovat cigare. Če bomo mogli kaj pomagat, imamo dosti nesrečnih sobratov ki potrebujejo pomoči. To jim bo korist in to bi moralo biti naše geslo."

Slaku bo težko kaj dopovedati. Njemu je podporna organizacija cilj, katera naj vrši dobrodelnost po vzgledu Salvation Army. "Če bi bil socializem dober, bi sam izhajal". To bi se menda reklo: Socializem naj gre delat v fabriko ali v rudnik, ne pa sedeti na trotoarju s klubkom v roki in prositi miloščine. Tako si predstavlja Mr. Slak to stvar, ker mu je zapopadana vsa naprednost v podpornemu društvu.

Socialistična stranka v Chicagi je vodila volilno agitacijo za županske volitve. Agitacija stane. In vendar se je vršila s tako majhnimi stroški, da se kapitalistični političarji čudijo.

Republikanska stranka v Chicagi je potrošila v kampanji za svojega kandidata nad pol milijona dolarjev. Razun te vsote so potrošili približno toliko razni drugi agitacijski odbori, ki so agitirali za republikan. kandidata vsaki na svoj način. Tega si ni izmislil kak socialist. "Chicago Herald and Examiner" je prinesel to poročilo.

Ves ta milijon dolarjev, morda še kakih sto tisoč dolarjev več, prispevajo razni Slaki. Ta in ta kompanija da \$50,000, ona \$100,000 in tako naprej. Ampak kako dobe kompanije denar? Delavci ga jim zaslužijo. Zakaj podpirajo s tako velikimi vsotami republikanskega in demokratskega kandidata? Zato, ker hočejo, da je izvoljen za župana tak kandidat, ki ne bo delal za Slake, ampak za kompanije, ki izkoriščajo Pepete in Janeze, Pavle in Franceljne.

Slak se ne bo nikoli jezil na gospode delničarje premogovnih, jeklarskih in oljnih družb, pa če žive v še takem razkošju in kade cigare noč in dan. Slak je nekje slišal, da kade socialisti cigare, da fehtajo in take reči. Zato je mnenja, naj bi tudi socialisti postali Slaki ter ponizno garali za gospode in podpirali reveže, kajti to je njegovo geslo. To je krščanska čednost.

6,727 Slakov v Readingu, Pa., je glasovalo zadnjo jesen za Ernesta B. Poseyja, ki je kandidiral v zakonodajno zbornico Pennsylvanije. Preje je Reading zastopal James Maurer. To pot se je delavstvo izreklo proti njemu. Maurer je zastopal delavstvo, ampak delavci niso hoteli, da bi za "njihov denar kadil cigare". Izvolili so Poseyja, ki zastopa busineške interese in kadar se mu zljubi, kadil tudi cigare. V pennsylvanski zakonodaji je bila predložena predloga, ki določa, da morajo imeti delavci v industriji en

prost dan v tednu. Veliko je namreč industrij, ki ne dajo delavcem nobenega počitka, posebno jeklarska, ki ima v Pennsylvaniji veliko tovarnen. Posey, izvoljen s pomočjo 6,727 Slakov, je glasoval proti predlogu in tako vestno pokazal jeklarskemu trustu, da se zaveda njegovih interesov. Maurer je socialist. Posey, no, on je samo Amerikanec in velik patriot, stoodstotni patriot, če razumete, kaj je to. Posey se ne briga za brezposelne delavce, za pohabljenca, bolnike itd. Čemu tudi? Saj je veliko Slakov, katerih geslo ni nič drugega kakor pomagati še bolj ubogim kot so sami in na dan volitev in vse druge dneve služiti gospodarjem.

Po kaki pravici?

Po kakšni pravici smejo samo nekateri ljudje lastovati vse zaklade olja v zemlji in jih izkoriščati sebi v prid? Kje je naraven zakon, da so rude in premog v zemlji zato, da se jih polaste nekateri, ki jih ne kopljejo, ne tope, ne proizvajajo v porabne predmete?

Jeli božja postava, da smejo nekateri lastovati tisoče in tisoče akrov zemlje, tisti, ki jo obdelujejo, pa jo nimajo niti toliko, da bi si hišico postavili nanjo?

Privatna svojina! Ti, sveta beseda! O, kako sveta je privatna lastnina! Armade jo čuvajo, mornarice, sodišča, policija, orožniki, biriči, governerji, parlamenti, vsi čuvarji svetosti privatne lastnine. In drug drugemu jo kradejo, legalno in nelegalno.

Kdo čuva tebe, ti, revež! Kruha zahtevaš, malo večji kos, in glej, že so tukaj sodišča, policaji, biriči, da, tudi rablji! Proti svetosti privatne lastnine si se pregrešil. Pojdi, vrni se nazaj v rov, v tovarno, na polje, in bodi zadovoljen s kosom, ki ti ga daje gospodar! Ne upiraj se mu, ker bi grešil proti božji in posvetni postavi!

Govoriš, da je krivično, ker ti, ki ustvarjaš bogastva, koplješ premog, ga nalagaš v kare, mečeš v peči velikih plavžev, elektrarn, parnikov itd.; da ti, ki koplješ železno rudo in jo v dolgem procesu s težkim delom spreminjaš v tračnice, parnike, lokomotive, stroje, velikanske stavbe itd.; da ti, ki delaš in delaš od rane mladosti do trenutka, ko se onemogel zgrudiš, nimaš ničesar od življenja, medtem ko tisti, za katere delaš, ki so ti dali delo, žive v izobilju, se kopljejo v zlatu, žive v palačah katere si jim ti zgradil, zahajajo v letovišča, katere si jim ti naredil, se vozijo v razkošnih posebnih vlakih, ki so tvoje delo, se zabavajo na vožnji preko širnih oceanov v parnikih, sad tvojega dela; se sprehajajo po vrtovih in parkih v najboljšem ozračju, daleč od tovarniškega dima in prahu, ki so stvarstvo tvojega dela in uma.

In ker trdiš, da je vse to krivično, si izdajalec, izdajalec domovine, prijatelj, si upornik, ne varen miru in redu! Če se ne upiraš, če si zadovoljen, če si poslušen gospodarjem, si dober, vzor državljan!

Ti si izdajalec, nevaren družbi, nevaren vladi, nevaren miru in redu, ker ne odobravaš privatne lastnine. Danes še nisi v večini, kaj veliko je še tvojih tovarišev, ki so se pripravljali boriti proti tebi za privatno svojino — drugih. Zato je pot v boljši družabni red tako težka, tako brutalna, raditega drži preko trupel, stotisočeri trupel, preko vdov in sirot, preko sužnjev, milijonov sužnjev, ki hočejo biti sužnji! Ne vedo še, da je mogoč boljši svet od današnjega, brez sužnjev, brez privatne lastnine nekaterih. Ne vedo, da bo življenje prijetnejše, kadar postane vse zemeljsko bogastvo, vsi izumi, vsa pota, vse dobrote, last vsega človeštva. Spoznanje prihaja, ne nenadoma, ampak počasi, kakor je zapisano v razvoju človeka. Predno bo preželo vsa ljudstva, vse narode in vsa plemena, bo treba iti še dolgo — par korakov naprej, enega nazaj. Kajti, predno bomo imeli družbo, v kateri bo človek delal za druge kakor za sebe, bo moral dozoreti za takega človeka.

Nova koncesija.

Iz Varšave poročajo, da je sovjetska vlada v Rusiji odpravila nedeljo kot dan počitka in jo nadomestila s pondeljkom. Ruska nedelja bo torej pondeljek, če je poročilo resnično. Sovjetska vlada je prišla do tega zaključka zato, da bo ustrezno vsem religijam, ki pridejo številčno v Rusiji v upoštevanje. Kristjani imajo nedeljo za praznik, mohamedanci petek in židje soboto. Da ne bo zamere, bodo opravljali svoje molitve pripadniki vseh treh religij na en dan — v pondeljek, namesto, da bi se motilo delo kar tri dni v tednu.

Kaj je milijarda?

Da je milijarda tisoč milijonov, ve vsakdo. Iz milijarde pešcev, razdeljenih v polke po 3000 mož, bi bilo 333,333 polkov. Ako bi šla ta vojska mimo, razdeljena v kolone po 4 može v eni vrsti, bi korakala neprestano 11 let. Na železnici bi ta orjaška vojska potrebovala 20 milijonov vagonov, v vsak vagon bi morala iti 50 mož. Ako računamo dolžino vagona na 10 m, bi bil vlak 200,000 km dolg, segal bi petkrat okrog in okrog zemlje. Strojna puška, ki v minuti odda 24 strelcov, bi morala sedem in pol let neprenehoma dan in noč streljati, da bi postrelila milijardo nabojev. Bogataš, katerega premoženje bi znašalo ravno eno milijardo kron, bi smel brez skrbi izdati vsak dan 1000 kron in niti bi mu ne bilo treba naložiti premoženja na obresti, pa bi lahko živel 2740 let, da bi izdal poslednji tisočak. Ako vsako minuto našteješ do 200, bi moral devet in pol leta neprestano šteti, da bi prišel do milijarde. Milijarda ur da lepo število 114 let.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

RAZOČARANJA IN POVRAČANJE K RAZUMNEMU DELU.

GLENCOE, O. — Ničesar ni ložjega kakor zabavljati in obljubovati. Kapitalistične stranke, oziroma njihovi kandidatje obljubujejo v volilnih kampanjah vse mogoče in nemogoče reči, potem ko so izvoljeni, pa pozabijo na obljube, razun na tiste, ki so jih dali buržvaznim interesom. Ljudje pa potem zabavljajo in ko pridejo druge volitve, glasujejo zopet za svoje krvovese.

Na drugi strani kriče zadnjih šest let vseprek "ekstremisti". Zabavljajo čez kapitaliste, najbolj pa so hudi na socialiste in zakleli so se razbiti socialistične stranke. Uspeli so oslabiti delavsko gibanje, toda še se niso izpametovali. S stresanjem fraz nadaljujejo, obljubujejo delavstvu revolucijo in njihovi abecedarji slikajo tistim, ki jih hočejo poslušati, družbo, v kateri bodo samo delavci gospodarji in imeli vsa bogastva, blagostanje in vso moč v svojih rokah. To se izmučenim, ubogim delavcem dopade. Zakaj tudi ne? Saj nimajo od življenja v današnjih razmerah nobenega užitka. Socialistična stranka delavstvo uči, da pride doba — socialistični sistem — v katerem bo vlada pravičnost in blagostanje za vse ljudi enako. Ampak socialisti delavce tudi uče, da se morajo za ta cilj organizirati in se zanj boriti ramo ob ramo proti skupnemu sovražniku. Socialisti naglašajo, da se morajo delavci učiti, če se hočejo vsposobiti za boljšo družbo. Na drugi strani pa abecedarski ekstremisti podarjajo, da vsega tega ni treba. Treba je samo revolucije, pa pride preobrat. Sicer je res, da so se zadnje čase vsaj njihove vodilne glave nekoliko izpametovale, ampak abecedarji še vedno nadaljujejo s svojo destruktivno propagando, ki slabi delavsko gibanje v celoti. Sodrugi in somišljeniki, ki žive v večjih jugoslovanskih naselbinah, mi bodo radi pritrdili, da je bilo veliko delavcev, ki so verjeli, da je izbuh revolucije samo vprašanje kratkega časa. Danes so mnogi izmed njih razočarani in zapuščajo ekstremistični labor.

Poznal sem zelo aktivnega fanta, ki je postal v taki propagandi fanatik; agitiral je za komuniste in pozneje za "Workers Party", toda ker revolucije le ni bilo, ker so voditelji pričeli svoje pristaše polagoma pripravljati na spoznanje resnice, da se preobrati ne delajo kadar in kjer bi kdo hotel, je obupal in si pogljal kroglo v glavo. Fanatizem je nevarna bolezen in radi povsod enake učinke, najsibo v religijah ali v političnih sektah.

Dejal sem, da je nekaterim vse revolucionarstvo v zabavljanju čez socialistično stranko in kar se tiče jugoslovanskih ekstremistov, v napadanju na Proletarca. Ko bi ga čitali, kako vse drugače bi govorili! Tako pa dopuščajo, da drugi mislijo zanje.

Pričeli so izdajati svoj list pod imenom "Delavska Slovenija", ki se je prelevila iz buržvaznega v preveč radikalno glasilo. Ampak nadaljevala je z oglašanjem pobožnjaških društev, priobčevala oznanila za cerkvene fare naprej in tako smo videli,

da je preje napadala socializem v člankih plačanih od kapitalistov, sedaj pa napada socialistično stranko ker je kupljena od "ekstremistov". Nikdar še nismo čitali v nji kakega poročila, kdo je pravzaprav njen pravi gospodar, ne zapisnikov sej in sploh ničesar, kar bi dalo njenim pristašem vsaj nekaj slike o delovanju organizacije, katero baje zastopa. S tem listom se je nameravalo uničiti Proletarca in organizirati slovenske delavske mase pod novo zastavo. Rezultatov pa nimajo pokazati nikakih.

Čemu je treba takega načina pisanja? Zakaj ne bi pisal omenjeni list za organiziranje delavske mase in za solidarno nastopanje, mesto da kriči po naročilih za enotno fronto v smislu, da je treba zrušiti socialistično gibanje? Komu pa koristi nesloga delavstva, ako ne kapitalizmu? In ker mu koristi, kako morejo taki preroki opravičiti svoje postopanje?

Če bi hotel g. F. N., urednik "D. S.", govoriti odkritosrčno, bi moral priznati, da se je marsikaj naučil iz Proletarca, le škoda, da ga ni čital dovolj pazljivo in več. Saj se vidi v nekaterih noticah lista katerega urejuje, da pridno zajema iz Proletarca. Na nesrečo stvari pokvari, ker jih zavija in ne govori po pravici.

Dajati obljube in govoriti o edino pravih strankah, programih in take reči, za to je delavstvo že doraslo. Sedaj bi se mu moralo govoriti kakor govoriš človeku, o katerem veš, da te razume.

Masi je treba danes govoriti po pravici. Povedati ji je treba, da bo boj dolgotrajen, da idealne družbe še dolgo ne bo. Socializem je znanstven in za njega razumevanje je treba izobraženih delavcev. Mesto fraz naj se podaja delavstvu poročila — kakor bi rekel — v številkah. Če podaste sliko kake organizacije v natančnih številkah, pravimo, da je to jasna slika, ki nič ne pretirava in nič ne omalovažuje. V tem smislu bi morali delati delavski agitatorji. Ne pretiravamo ničesar in ne zakrivajmo ničesar.

V vseh svojih dolgih letih pribijam bolj in bolj do prepričanja, da je za borbo proti kapitalizmu potrebna armada socialistično izobraženih delavcev, ki bodo vedeli ne samo kaj nočejo ampak tudi kaj hočejo. Nalogo socialistične vzgoje med slovenskim delavstvom vrši Proletarec. Kako potreben nam je ta list, vedno samo tisti, ki ga redno in pazno čitajo; vsi ti vedo, da bi bilo med nami marsikaj drugače, če bi bil Proletarec tako razširjen kakor ni. Da pa se ga razširi, moramo delati vsi, ki se zavedemo pomena vzgojevalnega socialističnega tiska. Sedaj je v teku kampanja za pridobivanje naročnikov Proletarcu. Naselbine, v katerih je polje za razširjenje Proletarca ugodno, stopite v akcijo!

Kdor Proletarca čita kakor je čitati treba, je inteligent in gentleman. Občevanje s takimi ljudmi je prijetno, z njimi se je lahko pogovarjati o vsem, kar se po svetu dogaja ker znajo razumno razmotrivati. Prijatelj, ako hočeš biti poučen o raznih problemih in se naučiti samostojno misliti, čitaj "Proletarca" od prve do zadnje črke, izvzemši oglase za katere misliš da zate nimajo pomena. Čitaj pa tudi oglase knjig in o aktivnostih naših klubov. Tudi ti ti bodo dali misliti, koliko se lahko stori z organiziranim delom za izobrazbo in za socializem.

NACE ŽLEMBERGER.

ŠE O PROTESTIH.

CLEVELAND, O. — V "Prosveti" z dne 23. marca je imel Frank Barbič iz Collinwooda, oziroma iz Clevelanda (ker je Collinwood del Clevelanda kakor naglašala dopisnik) dopis, v katerem pravi, da sem v mojem dopisu, priobčen v 809. številki Proletarca, pozabil omeniti protest društva "V boj", št. 53, SNPJ., ki je tudi obsodilo zaključke konference JRZ. Številko Prosvete, v kateri je bil priobčen dotični protest, slučajno nisem dobil v roke, dasi sem na list naročen, ampak čul sem o protestu od drugih. Ko sem pisal zadnji dopis, sem pa na stvar čisto pozabil. Torej ker njihovega protesta nisem omenil, jih tudi nisem mogel "priglihati" k Pirčevim in Trčkovim protestantom, dasi je bil namen vseh enak četudi so imeli posamezni krogi različna nagnenja za svoje proteste.

Tukaj vlada tradicija, da se smatrata clevelandska in collinwoodska slovenska naselbina za dve naselbini in v praksi imati tudi vsaka svoje življenje, to je, vsaka svoj krog, v katerem se giblje, četudi pri raznih akcijah in pri prerodbah društev večkrat sodelujeta druga z drugo. V svojem dopisu sem se omejil na razmere v ožji clevelandski naselbini, katere centrum je naš slavn St. Clair Ave. Dotično protestno sejo sem omenil le mimogrede. Ker pa je F. Barbič omenil tudi društvo "V boj", naj ga še jaz omenim.

Če bi hotel pisati o collinwoodski naselbini obširno, bi vzel listu precej prostora, to pa bi se tistim, katerim ne ugajajo moji dopisi, ne dopadlo. Zato hočem opisati le par glavnih stvari. V Collinwoodu so imeli svoječasno močan in aktiven socialistični klub. Prirejali so shode, agitirali za Proletarca in vršili drugo socialistično delo na polju socialistične agitacije.

Prišla je vojna, z vojno razna narodnostna vprašanja, pacifizem, gibanje za jugoslovansko federativno republiko, avstrijkanstvo in neštete take reči, ki so zmešale svet, da se mu še sedaj vrti v glavi. Collinwoodski klub je postal pozneje radikalen, kar mislim v tem smislu, da ni odobral taktike, kakršno je vršil takratni odbor JSZ. z ozirom na stike s soc. stranko, in pri klubu je nastalo razpoloženje za prekinjenje stikov z Zvezom.

Collinwoodski klub so pozneje ugonobili znani majski izgredi, ker je naše "patriotično" meščanstvo v svoji hysteriji nastopilo proti delavstvu z brutalno silo, ki je marsikoga oplašila. Do takrat je bilo socialistično gibanje v Clevelandu zelo močno ampak od izgredov sem je oslabilo. Krivda pa ni samo na policiji in dolarskih patriotih ter šovinističnih fanatikih, ampak na neslogi delavstva, ki je sledila v našem mestu po majskih demonstracijah. Policijski količki in konjska kopita ne bi mogla izvršiti tistega razdiralnega dela, kakor ga je izvršila nesloga in razdor v delavskem taboru. Toliko mimogrede.

V Collinwoodu se je socialistični klub precej časa po tem reorganiziral, toda do pravega aktivnega delovanja ni prišel, kar ni vzrok tistih sodrugov, ki so imeli voljo delati, ampak tistih elementov, ki so širili in še širijo nezaupanje napram "Čikagi". Tam ste grešniki. Ljudstvu kradete denar iz žepov in živite na račun narodovih žuljev! Ker izhaja "Proletarec" slučajno v Chicagi, je naravno sentiment tega elementa obrnjen tudi proti "Proletarcu". Morda se motim, ampak zdi se mi, da je pri sprejetju dotične resolucije odločal največ ta sentiment. Ne vem, če se bo F. Barbič strinjal z menoj, ampak tako je moje mnenje.

V "Proletarcu" večkrat čitam, kje so nagoni, ljudje tako radi protestirajo, pa tako neradi grabi. Stvari kakršne so, poosobdjene v današnjem sistemu ljudem ne ugajajo. Zato protestirajo. Ampak če je treba pomagati organizacijam, ki delujejo za izboljšanje razmer, ti protestantje vendar ne pridejo zraven da bi pomagali. Danes imamo ravno radi tolikih različnih mišljenj odredilnih organizacij na izbero. K mur ne ugaja ena, se lahko pridruži drugi. Za izboljšanje torej lahko vsakdo deluje, vsaki v tisti organizaciji, ki je po njegovem mišljenju najboljša.

Poslušal sem že različne kritike med nami. Škoda pri naših kritikih je, da zametavajo ali obsojajo ali ono stvar, bodisi list, stranko ali organizacijo, bolj iz nekake mržnje kakor pa iz razuma. V tem je naš greh. Ker me ne maraš, ne vidiš na meni niti sar dobrega ampak samo slabo. Dobre besede ne bode niti znil o meni, skrbel pa boš, da me pošteno obličiš. Taki so ljudje in ni treba, da bi se jezili ob tega. Enkrat bomo že boljši.

Glede osebe F. S. ne bom izgubljal besed. Oseba ga ne poznam, kje in kako je aktiven, mi pa ni znano. Čul sem že od večih oseb, katerim mislim, da lahko verjamem, da se obrača po vetru, kar je za businessmana morda potrebno. Če naleti na socialisto pripoveduje, koliko je že storil za socializem. Če pride v dotiko z zabavljači čez "Čikazane" in socialisti jim pomaga tudi on. Kadar pride med pobožne ljudi, ne naglašja svojega svobodomiseljstva. Socialist se ne more obračati po vetru, če hoče biti socialist. Trgovcu je to dovoljeno, ako je samo trgovec.

Ne vem, zakaj naj bi bil komu nevošljiv uspehu v businessu? Kaj pa bi imel od tega? Socialisti nastopajo v kolikor se tiče businessa le proti osebami, ki varajo ljudi. Drugače nimamo proti posameznim trgovcem ničesar. Glavno je, da prodajajo dobro blago za pomerno ceno. Barbič me je najbrž napačno razumel, ko pravi, da hočem (o) Mr. F. S. diskreditirati. Če bi ga obrekoval, bi ga seveda skušal diskreditirati. Odgovorjati na njegove "ultimatume" pa nam je dovoljeno.

Kar se tiče "munšajna", pravi F. Barbič, da ni še opazil, da bi kak naprednjak napadal tiste, ki prodajajo zdravju, napredku in mošnji škodljiv strup.

Ne bom iskal sedaj po izdajah Proletarca notov in članke, v katerih se kaže pitje alkoholnih strupov v vseh pogubnih posledicah za naše ljudi. Videl sem v upravniki koloni, kako se agitatorji pritožujejo na pijančevanjem našega naroda v Zed. državah, čita sem opomnjevalne članke itd. F. Barbič jih je lahko tudi opazil, in če jih ni, se bom enkrat potrudil in jih bom citiral.

Meni se ne zdi takole izmenjavanje misli ničesar napačnega. Če bi se vsi skušali lepo pogovoriti in polemizirati stvarno, bi imeli najbrž več napredka v naselbinah kakor ga imamo.

H koncu bom omenil še zbor JSZ., ki se bo vršil meseca maja. Toliko imajo ljudje kritizirati toliko kričanja vidim v listih o napredku, toda kje so socialistične organizacije? Tukaj bi imele naselbine pripravnost pokazati svoj napredek v razrednem boju in v kulturnem delu. Zbor JSZ. bi bil lahko veličastna manifestacija zavednosti našega delavstva. Začrtal bi lahko korake za še uspešnejše delo. Ampak kakor se dejal: ljudje so sicer pripravljeni kritizirati ne pa delati. In tako kritizirajo tiste ki DELAJO večino, taki, ki NE DELAJO.

Dopise se tako rado napačno razume in se jih v odgovorih napačno tolmači. Da ne bo nespornost glede teh vrstic, izjavljam, da niso naperjene proti

collinwoodski naselbini, ne proti piscu dopisa v 70. šte. Prosvete. Povedal sem svoje mnenje o tem in oem in mene in druge zainteresirane bo veselilo, če ga povedo še drugi.

JANKO SITNEŠ.

Sijajen uspeh prireditve kluba št. 1, JSZ.

CHICAGO, ILL. — Socialistični klub št. 1 je dosegel z vprizoritvijo Cankarjeve drame "Kralj na Betajnovi", ki je bila igrana zadnjo nedeljo, nov uspeh pri kulturnem delu med Slovenci v Chicagi. Igra je bilo dobro izvajana. Udeležba je bila večja kakor in katerikoli prejšnji klubovi prireditvi.

Raznigr so bile na sporedu tudi tri deklamacije.

Govorili so F. S. Tauchar o programu in prihodnji sezoni, in F. Zajec o županskih volitvah. Predno se je pričel program, je nastopil J. Steblaj, tajnik Jugoslovanskega stavbinskega in posojilnega društva, in priporočal navzočim, naj postanejo člani stavbinskega društva in s tem pomagajo sebi in drugim članom.

To je bila zadnja dramska prireditev kluba št. 1 v tej sezoni. Izpadla je povoljno v moralnem in gnotnem oziru, kar je zasluga tistega članstva, ki je pri volji pomagati pri delu kjer in kadar je treba. — *Tajnik.*

(Radi pomankanja prostora smo morali kritiko o igri izpustiti. Priobčena bo drugi teden. — Uredništvo.)

Po Veliki noči.

WARREN, O. — Kakor imajo religije vsaka svoj božič, tako imajo tudi prazniki vstajenja, ki predstavljajo po verskih dogmah vstajenje Odrešenika in po naravnih zakonih prebujenje narave.

Veliko se je govorilo zadnjo nedeljo o vstajenju, o tistem pravljličnem vstajenju, ki ga slikajo ljudem, ki so ubogi na duhu in rabijo tolažbe in upanja v svojem trpljenju.

Človeštvo ne potrebuje vstajenja po smrti in uživanja dobrot po smrti. To je za reveže slaba tolažba. Na svetu je toliko bogastva, toliko dobrin, da bi si lahko napravili nebesa v življenju. Čemu čakati na vstajenje po smrti? Čemu praznovati leto za leto praznik Vstajenja, krščansko Veliko noč?

Enkrat pride to naše vstajenje. Socialisti delamo v to smer. Mi vemo, da je treba za tako prebujenje delati. Kakor potrebuje človeško telo hrane, tako potrebuje socialistično gibanje, ki vodi k vstajenju človeštva, novih moči za večanje svoje energije.

Mehanične stroje je treba mazati, treba jim je sile, ki jih goni. Tudi socializem je stroj, ki rabi sile da ga goni naprej in naprej do cilja. In vedno več dobiva te sile, zato ima tudi vedno več sovražnikov; poleg kapitalizma ga napadajo še razni frazarji in farizeji vseh vrst. Socializem pa gre naprej po dolgi poti ki vodi do vstajenja.

Ljudje z nizko izobrazbo so nam nasprotni ker so tako naučeni in če kdo vendar pride k nam, ostane nevarnost, da odpade. Treba jih je torej učiti. Delavstvo je treba navajati, da se bo bolj zanimalo za svoje interese in da bo rajše čitalo socialistične spise. Za nas pride v poštev "Proletarec", ki podučuje delavce v socialističnem duhu in jih vežba za organizirano delo. Kdor gre po naselbini in bo v nji dobil inteligentne zavedne delavce, se kmalo prepriča, da so čitatelji Proletarca. Zase vem, da sem se iz Proletarca veliko naučil in včasih si mislim, kaj bi bil po

mišljenju, če ne bi bil naletel na tega učitelja našega delavstva. Ker radi priznavamo zasluge, ki jih ima ta list, bi morali mi tudi gledati, da dobe tudi drugi priliko čitati Proletarca. Dokler je delavec neveden, se brani socialističnega lista. Na vsak drug list se rajši naroči, o socialističnem pa pripoveduje, da ga ne čita, tudi če je nanj naročen. S takimi se seveda ne da ničesar napraviti, ampak računamo na tiste, ki so pristopni čitanju in imajo v sebi nagnenje za učenje.

So ljudje, ki jim je igranje na karte, če tudi le za kratek čas, več kakor pa čitanje koristnih listov. Eden takih mi je nekaj predbacival moje mišljenje. Moje prepričanje je socializem in to mi je v vzpodbujajo. Karte pa prepuščam drugim. Jaz ne znam igrati nanje in se tudi učil ne bom.

Nisem proti zabavam. Ampak dokler bo delavstvo posvečalo več časa raznim igram, pa zanemarjalo čitanje dobre literature, dotlej ne more biti govora o naprednosti.

JACK KOTAR.

Članstvu kluba št. 1 na znanje.

CHICAGO, ILL. — Klub št. 1 bo obdrževal diskuzije vsako sredo zvečer razun tretjo sredo v mesecu, ker imamo tretji petek v mesecu redno sejo.

Imeli smo že eno predavanje, ki se je vršilo v nedeljo 18. marca. Predaval je sodrug Ivan Molek o faktorjih socialne revolucije. V sredo 4. aprila smo imeli diskuzijo o agendi, ki bo predložena konvenciji soc. stranke.

Prihodnji diskuzijski večer bo v sredo 11. aprila. Sodrugi in sodruginje, udeležite se naših diskuzijskih sestankov polnoštevilno. — *Odbor.*

Igra in zabava pullmanskega kluba JSZ.

PULLMAN, ILL. — V soboto 21. aprila priredi slovenski socialistični klub št. 224 na Pullmanu igro "V nedeljo zjutraj", komedija v enem dejanju; po igri prosta zabava in ples. Vstopnina v predprodaji 35c, pri vratih 50c. Vstopnice se dobe pri članih kluba in v uradu Proletarca.

Sodruge in slovensko občinstvo v Chicagi in bližnji okolici vabimo, da naj nas poseti ta večer v čim obilnejšem številu.

Igra in veselica se vrši v Stancikovi dvorani, 205 E. 115th St. — *Odbor.*

LAWRENCE, PA.

Seje socialističnega kluba št. 184, JSZ., se vrše vsako tretjo nedeljo v mesecu ob 1. popoldne na Lawrence, Pa. — *J. Terčelj, tajnik.*

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27. se vrše vsako drugo nedeljo v mesecu ob 9:30 dopoldne in četrto nedeljo ob 2:30 popoldne v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. Dolžnost vsakega sodruga je, da redno prihaja k sejami. — Tiste, ki simpatizirajo s socialističnim gibanjem, pa še niso pri soc. stranki, vabimo, naj pristopijo v naš klub in tako pomagajo pri delu za osvoboditev proletariata. Prva naloga delavca je, da postane razredno zaveden: Pri tem pa vpoštevajmo geslo: "V organizaciji je moč." —

SLOVENSKEMU DELAVSTVU V HERMINIE, PA.

Socialistični klub št. 69, JSZ., zboruje vsako tretjo nedeljo v mesecu ob 2. popoldne v dvorani društva Prostomisleci, št. 87, SNPJ. — Rojaki, pristopajte v naše vrste! — *Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.*

IZ UPRAVNIŠTVA.

O naši kampanji. — Nekaj pojasnil. — Vsakdo lahko nekaj stori v agitaciji. — Mnenja naročnikov. — Novi zastopniki. — Naročajte knjige.

V prihodnji izdaji priobčimo prvi seznam naročnin, dobljenih v sedANJI kampanji za razširjenje Proletarca. Sodrugi, sodruginje in somišljeniki se priglašajo in obljubujejo storiti v agitaciji za dobivanje naročnikov kolikor največ mogoče. Prejeli smo odzive na naš apel iz New Yorka, W. Virginije, Montane, Wisconsin, Illinois, Ohio itd. Naša kampanja je torej v teku.

Na drugem mestu je poročano, da smo dobili v letošnjem marcu več ko še enkrat toliko naročnine, kakor meseca marca v preteklem letu. Tudi meseca januarja in februarja smo jo dobili več, kakor iste mesece v zadnjem letu. Ako bomo tako napredovali, bo polagoma izginjal nadležni primankljaj in tudi list bomo lahko povečali. Toda za slednje bo treba dobiti še veliko novih naročnikov. Stvar bo možno izpeljati, ako bomo vsi storili svojo dolžnost pri delu za razširjenje Proletarca. Prečrtajmo "ako" in "če", pa recimo: DELALI BOMO, da postane Proletarec najbolj razširjen slovenski list v Zedinjenih državah. To bi MORAL biti.

Tisti, ki se priglašajo za kontest, nas vprašujejo za razne informacije. Vsem tem odgovarjamo brez odlašanja. Komur ni še kaj jasno, naj nam piše. Kdor želi potrdilno knjižico, naj piše ponjo. Vsi pa naj se ravnajo po sledečih navodilih: Naročnina na Proletarca je \$3.00 za celo leto, \$1.75 za pol leta, 90 centov za četrt leta. Ako nimate še naročilne knjižice, lahko pišete imena in naslove naročnikov na vsak drug papir. Pošiljajte imena in naslove naročnikov upravništvu najmanj enkrat vsaki teden, da jim moremo prirediti takoj pošiljati list. Poslane naročnine se vam bodo doštevale od tedna do tedna. Provizija v tej tekmi odpade.

Odračunati si smete le pošiljalne stroške. Tekme se lahko udeleži vsakdo, ki mu je na tem, da se Proletarca razširi med naše delavstvo. Pri agitaciji smete imeti pomočnika. Vsakdo je opravičen do tiste nagrade, ki je določena v seznamu (glej stran 00) za vsako gotovo število dobljenih naročnin. Prvo nagrado dobi tisti, ki pošlje do 25. junija največ naročnin.

Joseph Kocjan, znan članom čikaškega in detroitskega socialističnega kluba, je šel v Brooklyn, N. Y., za delom. Pri tem pa ni pozabil na agitacijo za Proletarca. Poslal je štiri nove naročnine. Ako bi delali vsi zavedni slovenski delavci enako, bi bil Proletarec razširjen v vseh slovenskih naselbinah.

Anton Debeve iz Sheboygana, Wis., piše: "Ker se zavedam, da je Proletarec za podučevanje delavcev najboljši list in ker vem, da se mora radi nevednosti med ljudstvom boriti z velikimi gmotnimi težavami, sem se odločil, da mu pomagam z nabiranjem malih oglasov med tukajšnjimi trgovci za v majsko izdajo. Od tega ne bi imel korist samo list, ampak tudi opla-

ševalci . . . Žalostno je, da se ubogi trpini delavci niso najbolj takega lista, ki jim je najkoristnejši . . ."

Da, v tem je težava. Socialistična misel bi velika hitreje napredovala, če bi delavstvo seglo po tem, kar najbolj potrebuje za svojo vzgojo, mesto da se po takem čitvu, ki ga zavaja in poneumnjuje.

Neki naročnik iz države Washington piše me drugim: "Priloženo Vam pošiljam celoletno naročnino za list, ki je za delavce res podučljiv. Ko bi ga čit pred desetimi leti, bi ne bil okraden kot sem bil pred dvema leti. Človek ne pozna trikov prevarantov, ako ne pozna nikogar, ki bi ga podučil. Tu je bila banka, v kateri je gospodaril nek velik cerkvenjak. Ampak možakar je storil to, kar jih stori toliko drugih. Ko je dobil v banko nekaj stotisočakov, je "faliral". Tukajšnji delavci pa smo bili ob nekaj manj ko \$200,000, za katere smo morali krvavo garati, da smo jih pribavili."

Nekateri sodrugi in somišljeniki nam pišejo, kako pri nekaterih društvih ignorirajo tajniki in drugi odborniki, ki ne simpatizirajo s socialističnim gibanjem. Pišemo jim, da smo jih razposlali za naročitev majsko izdaje Proletarca. Kjer tako psmo ni bilo še predloženo, vprašanje tajnika, ako ga je prejel. Potrudite se, da se naroči primerno število izvodov Majске izdaje Proletarca tudi od vašega društva. Brez agitacije ne bi bilo naročil in ko ne bi bilo zavednih delavcev, bi bilo delavski masi socialistično gibanje nepoznano. Društva, ki so že sprejela predlog da se majsko izdajo naroči, naj nam naročila pošljejo kakor hitro mogoče.

Za zastopnike Proletarca so se priglasili: Frank Čepirko, Lorain, O.; Frank Ravnikar, Glencoe, Ill.; Jack Rozich, Milwaukee, Wis.; Sava Bojanovich, Chicago, Ill.; Joseph Kocjan, Brooklyn, N. Y. in Axel Bertl, Harwick, Pa.

Število agitatorjev za širjenje Proletarca se veča vendar pa je še veliko naselbin, v katerih ni še nobenega aktivnega agitatorja za širjenje Proletarca.

Iz Ljubljane smo prejeli 1. številko Kresa, izdano v tem letu. Posamezen iztis stane 15 centov. — Na rok imamo osem iztisov Ameriškega družinskega koledarja letnik 1923, katere je nam vrnil neki zastopnik. Tisti ki prvi pišejo ponj, ga dobe. — Cenik knjig ne bomo priobčevali v vsaki izdaji, ker nam primankuje prostora. Kadar želite naročiti kake knjige, pogledajte v tisto izdajo Proletarca, v kateri je priobčen cenik. Naj še omenimo, da prodajamo naše knjige po najnižji mogoči ceni. Karkoli je pri prodaji dobička, se ga porabi za pokrivanje primankljaja pri dajanju Proletarca. Naročajte dobre knjige, ki jih imamo v zalogi. S tem koristite sebi in pomagajte listu.

ČLANOM KLUBOV JUGOSL. SOCIALISTIČNE ZVEZE NA ZNANJE.

Člani pri klubih J. S. Z., ki ne dobe redno strankino glasilo "The Socialist World" naj sproti roče klubovemu tajniku svoj pravi naslov. Tajniki klubov pa naj potem pošljejo prave naslove dotičnikov direktno tajništvu J. S. Z., da jih odda upravi stranke, ki izdaja "The Socialist World". Ne pozabite tega, da ne bo poznane nepotrebnih pritožb, da se list neredno dostavlja.

TAJNIŠTVO J. S. Z.

RAZPRAVE K ZBORU J. S. Z.

"PROLETAREC" IN DRUGO.

SHEBOYGAN, WIS. — Pred dunji je čas, ko se mideo delegatje in odborniki J. S. Z., da razpravljajo s bodočem delu za socializem med jugoslovanskim delavstvom v Zed. državah. Razpravljalo se bo o marsikaj, kajti naše naloge so velike in dela je mnogo.

Da imamo danes JSZ., v kateri je organizirana skupina zavednih jugoslovanskih delavcev, je predsem zasluga "Proletarca", ki širi že leta socialistično nisel med delavstvom.

Socialistični listi, urejevanj v pravem bojevnem in izobraževalnem duhu, so naši najboljši agitatorji. Zbor JSZ. se bo tega gotovo zavedal, pa posvetil vprašanju našega glasila gotovo največjo pažnjo.

Glede Proletarca je bilo od različnih sodrugov že nekaj sugestij, s katerimi se večinoma strinjam. Kot agitator za Proletarca sem pronašel, da če bi imel list tak format, kakor ga je enkrat že imel, bi ga bilo lažje širiti med maso, kateri je socializem še nepoznan. Tega mnenja so tudi mnogi drugi agitatorji, kakor se je razvidelo iz razprav.

Gotovo smo si edini v mnenju, da je vsebina Proletarca neprecenljiva. Ni pa privlačna za maso. Gradivo, kakor ga prinaša list sedaj, je večinoma trajne vrednosti. Tisti, ki list pazno čitajo, povdarjajo, da se glede vsebine ne more kosati noben drug list s Proletarcem. To so razlogi, ki jih navajajo proti spreminitvi forme, ker se sedanja lažje hrani. Jaz pripomem staro formo in upam, da bo zbor o tem temeljito razpravjal. Preštudiralo naj bi se tudi, če bi bilo mogoče izdajati Proletarca dvakrat na teden. To je svedoč vprašanje financ.

Dopisnik iz Clevelanda priporoča stalnega organizatorja za clevelandsko naselbino. Sugestija se mi mi umestna. Ako mogoče, naj se jo izvede. Stroški, ki bi s tem nastali, bi se dvojno pokrili z dohodki, ako bi bil organizator oseba na svojem mestu. Toda mi potrebujemo organizatorja ne samo v Clevelandu, ampak potovalne organizatorje, ki bi delovali v vseh naših naselbinah.

Ako bo zbor delal prevdarno, ako bodo njegovi sklepi dalekovidni, tedaj smo lahko zagotavljeni, da bo delo Zveze v bodočnosti uspešno. Razdirači našega gibanja niso in ne bodo uspehi. Razbijalci delavske solidarnosti, ki rujejo proti soc. stranki, JSZ. in Proletarcu pod krinko radikalizma, ne bodo dosegli svojega namena.

Žalostno dejstvo je, da destruktivni elementi, ki so se zbirali pod firmo "W. P." nadaljujejo s svojim bojem proti kapitalistom s tem, da napadajo socialistično stranko, katero si prizadevajo uničiti, dasi bi lahko že davno spoznali, da je to nemogoče. Celo mešno se mi zdi, ko priobčujemo vsaki teden v svojih glasilih "nov" program in vsaki je "edino pravi". Kjer ni logične taktike, je treba delati zmerom nove načrte in zametavati stare. Ampak dokler se ne povrnjo na pot treznega, razumnega delovanja, bodo morali kovati najprej "nove" "edino prave" programe.

Mi se bomo ozirali nanje samo toliko, kolikor je potrebno, kajti naš boj ni frakcijski boj, ampak borba proti kapitalizmu in za socializem. Prej ali slej bodo morali naši "revolucionarni" nasprotniki spoznati, da se kar počenjajo ni revolucionarno, ampak uganjanje škodljive taktike za delavsko gibanje. Kar bo pamet-

nih, se bodo pridružili nam, drugi pa bodo počeli kar se jim bo že zljubilo. Mi računamo samo na zavedno delavstvo, ki ima dovolj razuma pametno delati.

Do leta 1920 sem se nahajal še v Trstu. Takrat je že zagorel frakcijski ogenj. Znaki razdora so bili že vidni. Italijansko socialistično delavstvo je bilo dobro organizirano in je predstavljalo eno najmočnejših socialističnih strank na svetu. Nobena vlada bi si ne upala nastopati proti nji. Razdor se je večal, v gibanju so se pojavila še osebna nasprotja, kar je vodilo do blatenja in surovih napadov. Tako je delavsko gibanje v Italiji izgubilo svojo silo, Mussolini pa je organiziral svoje črnosrajčnike s pomočjo nazadnjakov in kapitalistov. Danes je on diktator in delavstvo je potisnjeno v defenzivo. To so posledice prenapetosti, ki vodi vselej do razdorov. Ekstremisti so obljubovali v teku par mesecev revolucijo — ki je malo pozneje res prišla, toda bila je čisto drugačna, kakor so skrajneži v delavskem gibanju pričakovali. Tako se je v zgodovini že velikokrat pokazalo, da služi en ekstrem drugemu ekstremu in nesreča pri tem je, da navadno zmaga v taki igri skrajna kapitalistična desnica.

Fraze, rdeče kravate, znaki revolucionarnih organizacij, navduševanje za tretjo Internacionalo, vse to smo imeli takrat v Trstu. Domišljali smo si v svojem hipnotiziranju, da smo nepremagljiva sila — izkazalo pa se je, da niti vedeli nismo kaj je sila. Mesto naše sile, ki je obstajala v frazah in živijo-klicih, je prišla sila fašizma, ki je razbila delavske lokale, tiskarne in urade ter pomorila veliko število sodrugov. Fašizem ni brez pristašev, kajti če bi bil, ne bi mogel zgrabiti deželo v svoje klešče tako kot jo je. Psovanje kapitalistov, jokavi članki in gromoviti apeli, to ne predstavlja dela. Ker smo preveč frazarirali in preveč razpravljali o 21. točkah ter premalo praktično delali in premalo študirali faktučni položaj, je nekaj mogočno delavsko gibanje v Italiji danes slabotno in brez prave moči, da bi se bilo v stanju postaviti proti krvavi Mussolinijevi diktaturi.

Današnji zbori socialističnih organizacij lahko razpravljajo in delajo zaključke na podlagi številnih izkušenj, ki smo jih dobili skozi zadnjih par let. Napaake so se delale na obeh straneh in iz obojih se lahko učimo; moramo se učiti iz njih! Naj jih vpošteva tudi zbor JSZ. Stori naj kolikor more, da se zgleda pot k enotni fronti, stori naj kolikor bo največ mogoče za kulturno politično in združeno probujo jugoslovanskega proletariata v Zedinjenih državah. — ANTON ŽAGAR.

"Kulturno delo socialističnih klubov".

Na zbor J. S. Z. pride tudi točka z gornjim naslovom. Po mojem mnenju je zelo važna, kajti naloga socialističnih organizacij ni vršiti samo politično ampak tudi kulturno delo. Iz prejšnjih let imamo izkušnje, da so bili na političnem polju najaktivnejši tisti klubi, ki so vršili tudi največ kulturnega dela v svojih naselbinah.

Socialistični klub št. 1, JSZ., ni nikdar zanemarjal kulturnega dela. Bili so časi, ko je s kulturnim delom sicer prenehal vsled gotovih razmer, toda se ga je pozneje zopet lotil z vso vnemo. Klub je vpriporil že veliko iger od kar obstoji, dasi je imel v prvih letih pri tem delu še veliko večje težave kakor jih ima danes. Publika nam ni bila naklonjena in je raj-

še posečala priredbe drugih organizacij. Ampak klubba to ni strašilo.

Prvih par let med vojno je klub vprizoril nekaj večjih iger, s katerimi je imel velike težave. Dobiti dobre diletantske moči je bilo najtežje. Klub je imel le nekaj nad dvajset članov, na odru pa se jih je večsi potrebovalo do trideset oseb in malo manj za delo v dvorani. Kje dobiti moči za vsa ta dela in igralce? Ampak šlo je. Treba je bilo iti po stanovanjih in prositi ljudi. Eni so se radi odzvali, drugi so vsako pomoč odklonili, tretji so nas še opsovali. Tudi kapriciranja je bilo veliko. In vendar so bile kljub tem težavam naše priredbe v moralnem in gmotnem oziru uspešne. Na naše dramske predstave je prihajalo do l. 1918 od 150 do 300 oseb, ki so plačale vstopnino. Do tri sto smo jih dobili samo enkrat, na vseh drugih priredbah prva leta med vojno jih je prišlo od sto do dve sto.

Potem se je radi vojne furije s priredbami na dramskem polju od strani našega kluba prenehalo. Priredbe pod režijo socialističnih organizacij niso bile več varne in ostrašeni simpatičarji bi ne prišli na predstave, shode, ali karkoli bi že priredili. Zato smo se gibalni poznejša leta le v ožjem krogu članstva.

Ko se je prenapeti džingoižem nekoliko poлегel, so nekateri člani zopet pričeli misliti na obnovo klubovih aktivnosti na kulturnem polju. Že pred tem pa se je v naši naselbini ustanovilo Slovensko dramatično društvo, ki je v teku svojega obstoja par let priredilo precej iger. Skoro vse vodilne sile tega društva so bili člani socialističnega kluba. Ampak publika se je v zelo majhnem številu odzivala priredbam dramatičnega društva in kljub napornemu delu in prizadevanjem je društvo parkrat napravilo celo izgubo.

To je nekateri člane kluba še bolj podžigalo v prizadevanju, da se Dramatično društvo združi s socialističnim klubom. Eni so temu nasprotovali, češ, ako ne more Dramatično društvo dobiti publike na svoje priredbe, ki je nestransarska organizacija, jo bo socialistični klub še težje. In tako je bilo treba pustiti času, da napravi svoje.

Medtem je klub priredil meseca marca 1922 slavnost obletnice pariške komune in ob tej priliki je bila igrana drama "Zadnji dan". Ta priredba je bila za nas tudi preizkušnja, kako se bo publika odzvala. Dvorana ČSPS, je bila napolnjena, uspeh v vseh ozirih sijajen.

Meseca novembra 1922 smo praznovali petletnico ruske revolucije in vprizorjena je bila drama "Sestra". Uspeh je bil še večji kakor meseca marca. Razpyn teh je imel klub v letu 1922 še več drugih priredb, ki so mu prinesle \$1,540.42 dohodkov.

Slovensko dramatično društvo v Chicagi se je razpustilo meseca julija 1922 in delo na dramskem polju med napredno slovensko javnostjo v Chicagi je prevzel klub št. 1.

Večina priredb, najsibodo že navadne zabave ali igre, ki jih prirejajo druga društva, imajo edini namen opomoči blagajne prizadetih organizacij. Druga je s priredbami socialističnih klubov. Ako priredimo igro, se trudimo, da jo vprizorimo kar najboljše in tako nudimo občunstvu čim največ mogoče duševnega užitka. To je eno. Drugo je, da vse priredbe izkoristimo tudi za socialistično agitacijo. S kulturnimi priredbami nam je večkrat na leto mogoče dobiti skupaj publiko, ki bi jo na shode ne dobili. Tako se nam nudi prilika, da ji govorimo tudi o naših političnih aktivnostih, ji priporočamo pristop y naš

klub, prodajamo našo literaturo in širimo naše silo.

Kakor hitro se da kaki organizaciji takozvan politični značaj, četudi delujejo v nji tudi sodra se takoj opazi tisto malodušnost, ki nam publiko tujuje. "Ni treba voditi agitacije na naši priredbe da se ljudem ne zamerimo." Tako nekako argumentirajo. Za sodruga pa nastane vprašanje: "Če ne grem v tej ali oni organizaciji ničesar storiti za socializem, čemu pa naj bom v nji aktiven?" In ako so to mere v naselbini take, da klub prireja poleg strup propagandističnih LAHKO tudi dramske predstave zabave itd., čemu bi prepuščal to polje SAMO drugim organizacijam?

Videli smo v Chicagi, da ako ima članstvo klub voljo za delo, so uspehi zagotovljeni. Ako te volje tedaj seveda ne more biti govora o aktivnostih in ni teh ni govora o uspehih.

Naši socialistični klubi bi morali imeti svoje knjižnice in kjer je mogoče, tudi svoje prostore za čitalnico, seje, pevske vaje itd. V večjih naselbinah bi imeli klubi lahko svoj dramski odsek in peški odsek. Vsako svojo priredbo bi morali izkoristiti kolikor bi dopuščale moči, za socialistično propagando.

Kakor je bil slučaj v Chicagi, tako je tudi v nekaterih drugih naselbinah, kjer imamo socialistične klube. Nekateri izmed najzmožnejših članov trošijo svojo energije v drugih organizacijah, ki sicer našemu gibanju niso nasprotni, v katerih pa se za socialistično propagando in vzgojo vendar ničesar ne stori. Je po mojem mnenju od strani prizadetih članov velika taktična napaka. Ako je le mogoče, naj bi bil klub sam aktiven pri kulturnem delu in kor sem ga prej omenil, in le, če so razmere v naselbini take, da je to nemogoče, naj bi posamezni člani delovali v takoimenovanih nepolitičnih organizacijah, bodisi na polju glasbe ali dramske umetnosti, toda na socialistično agitacijo v njih ne bi smeli prizabit.

F. L.

Socialistična propaganda v unijah in drugih organizacijah.

Dnevni red za zbor JSZ, vsebuje med drugim točko "Socialistična propaganda v unijah in drugih organizacijah." Vprašanje naše splošne propagande je za socialistično gibanje najvažnejše. Ako nimamo socialistične mase, nismo sila. Ako nimamo delavstva, ki bi simpatiziralo s socialističnim gibanjem, ne moremo našega boja proti kapitalizmu vojevati tako kakor bi bilo potrebno za doseganje zmag. Če ne bi delavstvo poučeno o socializmu, ne bo socializma.

Za širjenje socialistične misli je propaganda eno sredstvo. Načini propagande so različni. Pre vsim je seveda potrebna organizacija, in ta je za našo socialistična stranka. Stranka je naš centrum, v katere organizacije so njeni deli. Le če, delamo organizirano, to je, da sodelujemo drug z drugim pri širjenju socialističnih idej med delavstvom, smo lahko sigurni, da bo naše delo rodilo povoljne rezultate.

Socializem ni vera. Socializem pomeni nov družabni sistem, popolnejši od sedanjega, v katerem delavno ljudstvo tudi uživalo sadove svojega ustvarjanja. Razvoj sam je porodil zarodek socializma, dal so je pogoje, ki so rodili socialistično gibanje.

Sistem, ki je na vladi, ima istotako instinkt samoohrane, kakor vsako drugo bitje. Vsled tega nagona se bori proti opoziciji in jo zatira. Raditega je kapitalizem kot razred živih ljudi v boju proti organiziranim socialistom; mnogi kapitalisti, ki poznajo razvojne smeri v ekonomskih sistemih, vedo, da kapitalistični ustroj ne bo trajen, ampak oni žele ravno vsled nagona samoohrane, da ostane vse tako kakor je vsaj toliko časa dokler so oni živi. Medtem doraščajo drugi stebri kapitalističnega sistema in tako se vrši med novim in starim nepretrgan boj, dokler ne bo končno podlegel tisti razred, kateremu je po razvojnih zakonih usojeno podleči. Boj proti kapitalizmu torej ni amalen boj, porojen zato, ker si ga je nekaj ljudi zaželelo.

Vsakemu socialistu je jasno, da človeštvo napreduje v glavah. Čim več izobrazbe, čim več smisla za kooperacije, toliko bolj gremo naprej. Ko smo dozorili za fevdalni sistem, smo ga dobili. Ko je meščanstvo toliko napredovalo, da je hotelo nekaj boljšega, smo dobili revolucijo meščanstva, kar je porodilo kapitalizem, ki je do danes postal v nekaterih deželah tako razvit, da mislijo nekateri socialisti in drugi radikali, da je že dosegel svoj višek in dozorel za prenebo v socializem.

Recimo, da je to res. Toda mase delovnega ljudstva niso še zrele za socializem. Tudi če imamo tu in tam delavsko vlado, se gospodarsko življenje vrtilo še vedno po zakonih kapitalizma. In vzgojiti te mase za socializem so poklicani zavedni delavci v socialističnih in drugih delavskih organizacijah.

J. S. Z. je skupina organiziranih socialistov. Za naše gibanje so zanesljivi samo ti in edino ti predstavljajo organizirano socialistično četo med našim delavstvom v Zed. državah.

Kako pojačati našo organizacijo? Kako razširiti Proletarca in dobiti čitatelje drugi socialistični literaturi? Na sejah socialističnih klubov se vzgajamo na delo med maso. Na podlagi sklepov večine si dajemo direktive, ki morajo biti seveda v soglasju socialističnih načel in sklepov skupne stranke.

Ali naši sodrugi vrše to delo med maso v dovoljni meri? Eni da. Drugi ne. Dogaja se posebno zadnje čase, ker je svet še vedno vzružen vsled vojne furije, da razni demagogi napadajo socialiste vsevpred. Sami ne morejo pokazati ničesar, pač pa natančno vedo, kako bi morali delati DRUGI in ker ne delajo tako, so jim izdajalci in tako naprej. Na sejah, v družbi, ali kjerkoli že, se dobe ljudje, ki se zavedajo pogubnega dela, ki ga vrše demagogi, zakrknjeni in odkriti in prikriti sovražniki delavskega napredka, pa ne zinejo niti besede. Poguma nimajo. Vidijo, da je večina demagogi, kajti bilo je že od nekdaj tako, da masa veliko rajše verjame demagogom, kakor pa ljudem, ki ji govore resnico. Tako se je med nami socialistična propaganda uhajala, medtem, ko so postajale simpatije mase do socialističnega gibanja večje. Zavednih, inteligentnih sodrugov pa ni bilo dovolj, ki bi izrabili ugodno polje za širjenje socialističnih gasil in jačanje organizacije.

Socialist je bojevnik in če ni, je slab socialist. Ni dovolj, da je naročen na socialistični list, ni dovolj, da glasuje za socialistične kandidate. On mora biti agitator in bojevnik, nastopati kot agitator povsod, kjer ima priliko: na društvenih sejah, na zabavah, na unijskih sejah, v družabnih krožkih itd. Ne sme se "sonirati", ne sme se ustrašiti sentimenta večine, ki izgleda našemu gibanju morda sovražen, kajti

ta sentiment se lahko z dobrimi nastopi sodrugov premeni na sejah tekom par minut. Te izkušnje imajo vsi tisti sodrugi, ki so se bojevali za našo stvar pri društvenih in na drugih sestankih.

Včasi so nekatere unije naročale po večje število iztisov socialističnih listov, da se jih je delilo med člane. Tako n. pr. se je naročilo toliko in toliko kopij Proletarca od unije, ki jih je razdelila slovenskim delavcem. Istotako je naročila list za italijanske, hrvatske, češke delavce in za delavce drugih narodnosti. Vsa stvar je bila odvisna od dobre volje tistih članov, ki so se zavzeli, da izpeljejo akcijo. Tudi danes bi bila v mnogih krajih izpeljiva. Da nimamo v agitaciji med maso za našo organizacijo in naš list večjih uspehov, je vzrok malodušnost, obzirnost in plahost nekaterih zavednih delavcev. Vedo, da zanemarljivo svoje dolžnosti kot revolucionarni delavci, vedo da so slabi bojevniki, pa se vseeno ne poboljšajo.

Mi moramo skrbeti, da postanejo člani in članice JSZ. aktivnejši agitatorji za socialistično stvar v drugih organizacijah. Brezbrižnost mora izginiti! Vztrajajte pri agitaciji za pridobivanje naročnikov Proletarca. Ako vam nagovorjeni odreče enkrat, ga skušajte dobiti v drugič, v tretjič, da se naroči. Ako je pri kaki organizaciji večina tako nevedna, da pušči naše gibanje smešiti kakemu zakrnjencu, nazadnjaku ali demagogu, se postavite v bran za svoj klub, za svoj list in svojo organizacijo. Le s to taktiko bomo uspeli in dobili respekt.

Premalo zanimanja za naše gibanje, premalo bojevitosti in preveč mlačnosti za organizirano delo v socialistični organizaciji je povzročilo med masami slovenskega delavstva mišljenje, da je vsak list, ki napada kapitaliste, socialističen in da je vsak naročnik teh listov že socialist. Tako naleti agitator na osebe, ki mu z vso resnostjo naglašajo, da že čita ta in ta list, ki tudi piše socialistično in da potrdi svoj socializem še bolj, slovesno izjavi, da glasuje na dneve volitev samo za socialistične kandidate. Menda ni nikjer toliko takih delavcev, ki bi zatrjevali, da so boljši socialisti od onih, ki so organizirani člani stranke in so aktivni v socialističnem gibanju, kakor med ameriškimi Slovenci. Te razmere moramo spremeniti na bolje, in to bomo storili, ako izrujemo take nazore.

Sodrugi, ki imajo v agitaciji izkušnje, naj bi se oglasili v razpravi za zbor JSZ., da bomo imeli več jasnejšega vpogleda pri sprejemanju načrtov za našo bodočo delo. Do zbora je samo še nekaj tednov časa, zato bi bilo želeto, da bi se čim več sodrugov udeležilo razprave. — c.

ALI VAM JE S TO ŠTEVILKO NAROČNINA POTEKLA?

Tekoča številka "Proletarca" je **812**
 Če je številka poleg vašega naslova manjša kakor je tu označena, je to znamenje, da vam je naročnina potekla. Pazite torej na številko v oklepaju poleg vašega naslova na prvi strani platnic.

Obnovite naročnino takoj, ko vam poteče. Ne čakajte opomina! S tem prihranite upravništvu delo in stroške. Če mogoče, pošljite poleg svoje še kako novo naročnino. Širite "PROLETARCA"!

SOCIALISTIČNO ČASOPISJE SE NE MORE UNIČITI.

Izmed vseh listov imajo socialistični največ sovražnikov. Vse, kar je nazadnjaškega, jih napada. Privatni interesi vodijo svoj boj proti socialističnemu tisku pod raznimi pretvezami. Lumpje, ki niso še nikdar ničesar storili za delavstvo razun to da so mu kradli denar na "legalne" in nelegalne načine, napadajo socialistične liste pod krinko delavskih prijateljev in zagovornikov. Preteklih par mesecev je bilo v nazadnjaškem in prodanem slovenskem časopisju polno napadov na "Proletarca". Njim so sekundirali takozvani "naprednjaki", ki kljub napredni krinki ne morejo skriti svoje mržnje do socialističnega gibanja. Vse to dokazuje, da je Proletarec socialističen list, kajti če bi ga nazadnjaški in prodani elementi hvallili, bi ne bil socialističen.

Izmed mnogih sovražnikov imamo tudi take, ki pod krinko radikalizma delujejo med delavstvom in pripovedujejo o poginu tega lista. Nevedneži so jim verjeli in jim še verjamejo.

Vsem tem sovražnikom povemo, da niso vsi ljudje nevedni in da se ne more vseh ljudi varati ves čas. Računi Proletarca za mesec marec izkazujejo, da smo prejeli za naročnino na Proletarca v marcu več ko še enkrat toliko kakor meseca marca 1922. Tu niso vključene naročnine, poslana v kontestu, kajti ta se je pričel 25. marca in poslana vsote za naročnine, pridobljene v kontestu, bodo vknjižene v aprilu.

To dokazuje, da vedno več delavcev spoznava potrebo širiti "Proletarca". Dokazuje, da bo Proletarec še tukaj, ko njegovih "pogrebnikov" že davno ne bo. Mnogi listi, ki so ga pokopavali v prošlosti, so že prenehali. Mnogi "voditelji naroda", ki so mu kopali grob, so danes pozabljeni in njihova slava se je razpršila v ničnost. Socialističnega gibanja se ne more zadušiti. Socialističnega tiska se ne more zatreti. Zatirale so ga vlade in ga še zatirajo, privatni interesi store vse, da bi ga uničili, in tako je vsled nešteti težav moral prenehati že marsikak socialistični list. Ali pojavil se je drugi, in če so se utrudili eni sodrugi, so prijeli bakljo resnice drugi in jo nesli po poti prosvete in borbe za pravico naprej. Taka je naša pot. Mi gremo naprej ker moramo iti naprej. Našo borbo bomo nadaljevali, dokler ne osvobodimo delovnega ljudstva izpod tiranije in izkoriščanja.

Mi se borimo proti ignoranci med maso, kajti nevednost je vzrok, da imamo sistem kakršen je in da je borba za pravico in resnico tako težka. Socialistično časopisje vzgaja, ono je šola za proletariata. Zavedni delavci poznajo pomen našega tiska in tako so razumljive žrtve, ki jih prinašajo pri agitaciji za širjenje socialističnega časopisja.

V tekmi za pridobivanje naročnikov, ki bo trajala do 25. junija, bomo uspeli. Naši sodrugi, sodruginja in somišljeniki so nam garancija. Ako še niste priglasili udeležbe v tej kampanji, storite to brez odlašanja.

Seznam nagrad.

1. nagrada: Nov pisalni stroj najnovejši izdelka, vreden \$100. (Ta pisalni stroj dobi sti, ki pošlje največ naročnin, katerih število ne sme biti manj od 110 naročnin. V slučaju da dobita dva kontestanta enako število naročnikov, dobita oba tak stroj.)

2. nagrada (za najmanj 100 naročnin): Nov pisalni stroj vreden \$60.00.

3. nagrada (za najmanj 90 naročnin): Zeska zapestna ura ali ura za moške, vredna \$30.

4. nagrada (za najmanj 80 naročnin): Lincolnova, Leninova in Debsova slika, vse tri z ličnimi okvirji.

5. nagrada (za najmanj 70 naročnin): Cankarjeva in Marksova slika ter ena pokrajinska slika, vse tri z ličnimi okvirji.

6. nagrada (za najmanj 60 naročnikov): Srebrna skupina (silver set) namizne garniture vredna \$35.00.

7. nagrada (za najmanj 50 naročnin): Marksovo in Engelsovo delo "Kapital" (v angleščini), tri vezane knjige z 2536 stranmi, ena v gornjih nagradah omenjenih slik z ličnim okvirjem.

8. nagrada (za najmanj 40 naročnin): Usnjata torba za listine, nekaj, kar potrebuje vsak tajnik.

9. nagrada (za najmanj 30 naročnin): Fountain pero, avtomatičen svinčnik in marksa Cankarjeva slika z ličnim okvirjem.

10. nagrada (za najmanj 20 naročnin): \$12.00 knjig iz Proletarčeve zaloge.

11. nagrada (za najmanj 10 naročnin): \$6.00 knjig iz Proletarčeve zaloge.

12. nagrada (za najmanj 5 naročnin): \$3.00 knjig iz Proletarčeve zaloge.

13. nagrada (za najmanj 3 naročnine): Članoletna naročnina na revijo "Kres", ali pa \$1.80 knjig in Proletarčeve zaloge.

14. nagrada (za dve naročnini): Za dve knjigi iz Proletarčeve zaloge.

Ako bi kdo želel kak drug predmet, kakor te, ki so navedeni od 1. do 9. nagrade, bo želel lahko sporočil upravi, ki jo bo po možnosti vspeševala.

Pazili bomo, da bodo slike najbližnjega izdelka in okvirji čim boljši. Pošiljalne stroške plačamo tukaj.

Vse te nagrade so bazirane na podlagi letoletnih naročnin. Vsakdo bo opravičen do iste nagrade, katero bo desegel s številom letoletnih naročnin.

Tekme se udeležiti lahko socialistični klub kot celota. Udeležiti se je sme vsak posameznik. —

JUGOSLOVANSKA SOCIALISTIČNA ZVEZA

SOCIALISTIČNE STRANKE V AMERIKI
3639 W. 26th STREET, CHICAGO, ILL.

TAJNISTVO,

Tajnik-prevajalec: Frank Petrich, 3639 W. 26th Street, Chicago, Ill.

EKSEKUTIVA.

Frank Aleš, Mary Aucin, V. Cainkar, Philip Godina, F. Zajec, S. Bojanović, G. Maslač, Miloje V. Lučić in Mitar Sekulić.

NADZORNI ODBOR.

F. S. Tauchar, Frank Udovich, M. Dimić in S. Cakić.
Vsa pisma tikajoča se Jugoslovanske socialistične zveze je naslavljati na tajništvo JSZ.
Redne seje eksekutive JSZ. se vrše vsaki četrti petek v mesecu, izredne po potrebi.

ODBOR SLOVENSKE SEKCIJE.

Philip Godina, tajnik; V. Cainkar, blagajnik; F. Zajec, zapisknikar, Frank Aleš in Mary Aucin.
Nadzorni odsek slovenske sekcije: Frank Gottlicher in Mary Udovich.

ODBOR SRBSKE SEKCIJE.

Miloje V. Lučić, tajnik. Odborniki: Sava Bojanović, G. Maslač in Mitar Sekulić. Glasilo srpske sekcije je "Budžnost", 5424 Russell St., Detroit, Mich.

PROLETAREC,

glasilo in list slovenske sekcije Jugoslovanske Socialistične Zveze.

Upravni odbor Proletarca: Joško Oven, predsednik; Frank Aleš, tajnik; Filip Godina, blagajnik; F. S. Tauchar in F. Udovich, nadzornika.

Trednik: Frank Zajec.
Spravnik: Chas. Pogorelec.

Vsa pisma, tikajoča se Proletarca, naslavljajte na nadzor Proletarca.

Opomba.—Uredništvo Proletarca sprejme odgovornost za tiste članke, priobčene v listu, ki so spisani v uredništvu. Za članke in dopise, ki jih pošiljajo sodružniki, so odgovorni prispevatelji. Uredništvo sprejme zanje le toliko odgovornost, kolikor zahteva zakon.

SLOVENSKI AKTIVNI KLUBI:

- 83, Jenny Lind, Ark.—Tajnik Frank Gorenc, R. 1, box 298, Bonanza, Ark.
1, Chicago, Ill. — Tajnik Frank Zaitz, 2124 S. Crawford Ave.
4, La Salle, Ill. — Tajnik Frank Mershak, 1027—2nd St.
6, Waukegan, Ill. — Tajnik Martin Judnich, 830 Wadsworth Ave.
7, Springfield, Ill.—Tajnik Jos. Oves, 1841 So. 15th St.
20, Virden, Ill. —Tajnik Frank Stempihar, R. F. D. 41, Box W.
24, Nokomis, Ill. — Tajnik Ernest Krušič.
213, Carlinville, Ill.—Taj. Joe Korsic, 736 N. Broad St.
234, Pullman, Ill.—Tajnik John Jereb, 216, E. 136 St.
23, Johnston City, Ill.—Tajnik Frank Martinjak, Bx. 607.
25, Indianapolis, Ind.—Taj. Frank Bavdek, 969 Holmes av.
41, Clinton, Ind. — Tajnik Frank Bregar, Box 441.
117, Madrid, Iowa. — Tajnik Frank Omerza, R. 2, Box 82A.
107, Gross, Kans. — Taj. John Kunstelj, Box 32.
114, Detroit, Mich. — Tajnik Frank Kuhovnik, 8971 Sherwood Ave.
22, Chisholm, Minn. — Tajnik Jos. Ule, Bx 814.
2, Glencoe, Ohio. — Tajnik Frank Modic, Box 95.
Redne seje vsako 3. nedeljo dopoldne pri sodrugu N. Eisenbergerju.
27, Cleveland, O. — Tajnik Leo. Poljšak, 6710 Bliss Ave. Frank Mack, organizator. Seje vsako drugo nedeljo v 8 N. Domu.
10, Forest City, Pa. — Tajnik Harry Stanich, Box 408.
23, Ramsey, Ohio. — Tajnik Louis Bregant, Bx 165.

- 232, Barberton, Ohio. — Tajnik Ant. Pečnik, R. F. D. 33, Box 8-a.
13, Sygan, Pa.—Taj. Frank Ursitz, Box 546, Morgan, Pa.
32, W. Newton, Pa.—Tajnik Jos. Juvan, RFD. 2, box 101.
65, Johnstown, Pa. — Tajnik M. Klinar, 708 Chestnut St.
69, Herminie, Pa. — Tajnik Ant. Zornik, Box 202.
167, South View, Pa. — Tajnik Martin Urbas.
175, Moon Run, Pa.—Tajnik Lukas Butja, Box 263.
176, Wick Haven, Pa. — Tajnik John Bizelj, Box 4.
178, Hostetter, Pa.—Tajnik John Rešnik, box 185., Whitney, Pennsylvania.
181, Lloydell, Pa. — Tajnik Tony Zalar, box 152.
182, Meadowlands, Pa. — Tajnik Leonard Lenassi, Bx 563.
184, Lawrence, Pa. — Tajnik John Terčelj, Box 92, Hendersonville, Pa.
218, Luzerne, Pa. — Tajnik John Matichich, 376 Miller St.
220, Bon-Air, Pa.—Taj. John Bizjak, R. D. 2, box 80, Johnstown, Pa.
223, Cuddy, Pa. — Tajnik Andr. Gaber, Bx 129.
225, Avella, Pa.—Tajnik Frank Bregar, Bx 363.
230, Library, Pa. — Tajnik Ant. Kuna.
233, Renton, Pa. —Tajnik Frank Segula, Box 26.
37, Milwaukee, Wis. — Tajnik Alb. Hrast, 454 Nat'l. Ave.
228, Pursglove, W. Va. — Tajnik John Vitez, L. Box 48.

SRBSKI KLUBI:

- 20, Chicago, Ill. — Tajnik Geo. Maslach, 2250 Clybourn av.
210, Detroit, Mich.—Tajnik N. Šetanovich, 1038 Hendrie Ave. E.

POSAMEZNI ČLANI (at large):

- John Petrich, Youngstown, O.
Frank Lipar, Parsons, Pa.
Frank Knafels, Edmond, Okla.
Jno. Ban, box 214, Verona, Pa.
Paul Chesnik, Toronto, Ohio.
Lovr. Selak, Dartmore, W. Va.
Rosie Selak, Dartmore, W. Va.
Jas. Kogoj, Red Oak, Okla.
Max Martz, Buhl, Minn.
Frank Cherne, Banock, Ohio.
Frank Chemažar, Columbus, Kans.
Pauline Vogrich, Grand Rapids, Mich.
Jack Kotar, Warren, Ohio.

KULTURNI VESTNIK.

"KRES"

Januarska številka revije "KRES" je izšla s sledenjo vsebino:

PESMI: Tone Seliškar: Pesem revolucionarjev. Joško Krošelj: Prelom. Čulkovski: Ta rdeči abažur... Ernest Tiran: Dva lokvanja v mraku. I. S. Turgenjev: Na pragu. L. O. Karmi: Mater. — LEPOSLOVNI DEL: Angelo Cerkenik: Mariška. A. Kuprin: Napitnica. L. N. Tolstoj: Car in srajca. — POUČNI DEL: Vladimir Solovjev: O nalogah umetnosti. Turist: Pozimi v planinah. — KNJIŽEVNOST. — KRONIKA. — VESTNIK "SVOBODE."

O nekaterih spremembah pri "Kresu" je bilo že poročano v 810. številki Proletarca. Izdaja ga Splošna del. izobraževalna zveza "Svoboda", ki je organizacija zavednih delavcev v Sloveniji. Tako ima slovensko socialistično delavstvo svojo kulturno revijo.

1. številka "Kresa" v tem letu (januarsko izdajo) dobite lahko v upravnishtvu Proletarca. Stane 15 centov iztis.

DETROITSKIM SODRUGOM.

Seje slov. socialističnega kluba št. 114, JSZ., se vrše vsako četrto nedeljo v mesecu v Hrvaškem domu, 1329—31 Kirby Ave., ob 9. uri dopoldne.—Na dnevnem redu so vedno važne stvari, ki se morajo rešiti. Udeležite se teh sej polnoštevilno in pripeljite s seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov. — Organizator.

KDO JE BIL KRALJ TUTENKAMEN?

Vsak v Ameriki se danes interesira za faraona, katerega grob so nedavno tega odprli v gorenjem Egiptu. On spada h gloriozni XVIII. dinastiji, njegovo kraljevanje je bilo kratko, mogoče manj kot 7 let (1357—1350 pr. K.) in v zgodovini ni igral velike vloge. Njegovo prvotno ime je bilo Tutenhaten, "živa podoba Atona", ker je njegov tast, Amonhot IV., uničil mnogobožanstveno vero, z Amonom, solncem, kot glavnim bogom in je vpeljal vero v enega boga Atona, solčno oblo. Ampak stara vera je bila bolj priljubljena med priprostim ljudstvom in duhovščina je prisilila novega faraona, da je odprl svetišča Amona in prekrstil svoje ime na Tutenkamen, "živa podoba Amona". Pred enim letom nihče tukaj ni vedel o tem gospodu in njegova slava bo ravno tako hitro minila. Interes v Trinerjevo zdravilno grenko vino je globokeji, ker to zdravilo je poznano že nad 33 let in si pridobiva prijatelje vsako minuto v dnevu. Za slab tek, slabo prebavo, zaprtje, glavobole in druge želodčne neredi ni boljšega kot je pristno Trinerjevo zdravilno grenko vino. V vseh lekarnah in pri trgovcih z zdravili. Poskusite tudi druge izdelke Joseph Triner Company, Chicago Ill.

**V soboto dne 21. aprila
ob 7. zvečer**

priređi

slovenski socialistični klub št. 224

J. S. Z., V PULLMANU, ILL.

šaloigro

V NEDELJO ZJUTRAJ

v enem dejanju

Po igri prosta zabava in ples. Vstopnina: v predprodaji 35c; pri vratih 50c.

**Vrši se v Stančikovi dvorani,
205 E. 115th St.**

Sodruge in zbrugo občinstvo v Chicagi in okoli: vabimo, da pride na to priredbo v obilem številu. ODBOR.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih zastav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali ameriških, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav. Za obilna naročila se toplo priporočam.

STATEMENT OF THE OWNERSHIP, CIRCULATION, ETC., REQUIRED BY THE ACT OF CONGRESS OF AUGUST 24, 1912.

of Proletarec, published weekly at 3639 W. 26th Street, Chicago, Ill. April 1st, 1923.

State of Illinois, County of Cook, ss.

Before me, a notary public, in and for the state and county aforesaid, personally appeared Chas. Pogorelec, who, having been sworn according to law, deposes and says that he is the business manager of the Proletarec and that the following is, to the best of his knowledge and belief, a true statement of the ownership, agreement, of the aforesaid publication for the date shown in the above caption, required by the Act of August 24, 1912, embodied in section 443, Postal Laws and Regulations, printed on the reverse of this form, to-wit:

1. That the names and addresses of the publisher, sole managing editor and business managers are: Publisher: Jugos Workmen's Publishing Company, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill. editor, Frank Zaitz, 2608 S. Lawndale Ave.; managing editor, Frank Zaitz, 2608 S. Lawndale Ave.; business manager, Chas. Pogorelec, 2439 S. Ridgeway Ave.

2. That the owners are: (give names and addresses of individual owners, or, if a corporation, give its name and the names and addresses of stockholders owning or holding 1 per cent or more of the total amount of stock.) Slovenian Section of the Jugos Socialist Federation.

Trustees: Frank Alesh, 2124 So. Crawford Ave.; Frank Ulich, 1844 So. Racine Ave.; Joseph Oven, 2752 S. Ridgeway Ave.; F. S. Tauchar, 2827 So. Ridgeway Ave.; Philip Godina, 3211 S. Crawford Ave.; all in Chicago, Ill.

3. That the known bondholders, mortgagees, and other security holders owning or holding 1 per cent or more of total amount of bonds, mortgages, or other securities are:

state.) None.

4. That the two paragraphs next above, giving the names of the owners, stockholders, and security holders, if any, contain only the list of stockholders and security holders as they appear upon the books of the company but also, in cases where the stockholder or security holder appears upon the books of the company, trustee or in any other fiduciary relation, the name of the person or corporation for whom such trustee is acting, is given; also in the said two paragraphs contain statements embracing affiant's knowledge and belief as to the circumstances and conditions under which stockholders and security holders who do not appear upon the books of the company as trustees, hold stock and securities in full capacity other than that of a bona fide owner; and this affiant has no reason to believe that any other person, association, or corporation has any interest, direct or indirect, in the said stock, bonds, or other securities than as so stated by him.

CHAS. POGORELEC, Business Manager
Sworn to and subscribed before me this 29th day of March, 1923.
WALTER G. HENRY, Notary Public
(My commission expires Jan. 6th 1927.)

MILLARD RESTAVRANT

V. JIRANEK in A. KRUCKY, lastnika.

3604 W. 26th Street Chicago, Ill.
(Prvo nadstropje.)

Pristna domača kuhinja, cene zmerne.
Se priporočata Slovincem.

JOHN GORŠE

5714 So. Kedzie Ave., Chicago, Ill.

Tel.: Republic 3196.

MODERNA KROJAŠKA DELAVNICA.

Izdelujem obleke po najnovšem kroju.

Cene zmerne. Da vam bo pri meni izdelana obleka pristojala, jamčim.

Edini slovenski pogrebnik

MARTIN BARETINČIČ

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.